

Naše vprašanje v luči izjav dr. Kreiskega

Zunanji minister dr. Kreisky je po svoji vrnitvi z zasedanja Generalne skupščine OZN, na kateri je sprožil vprašanje Južne Tirolske, na vprašanje o vsebini razgovorov z jugoslovanskim zunanjim ministrom Popovičem, odgovoril:

„Tudi v razgovoru z drugimi delegati sem zastopal stališče, da mora Avstrija to, kar zahteva za svojo manjšino v drugi državi, dati tudi manjšinam v Avstriji. Avstrija želi zato tudi z Jugoslavijo sporazumno rešitev svojih vprašanj, ki jih ima ta država glede svojih manjšin v Avstriji. Na drugi strani stremi Avstrija, da bi se dovedla pogajanja o avstrijskem imetju v Jugoslaviji do pozitivnega zaključka.“

To zelo jasno izjavo dr. Kreiskega koroški Slovenci pozdravljamo. Iz nje točno sledi, da imamo koroški Slovenci pravico, da zahtevamo isto, kar Avstrija zahteva za svojo manjšino v Italiji in da torej imamo pravico, da terjamo, da Avstrija ravna z nami tako, kakor ona želi da bi se ravnalo z njeno manjšino v Italiji.

Proti dosedanjemu uradnemu stališču prizna dr. Kreisky tudi, da je naše vprašanje mednarodno vprašanje in da ima torej pravičnejšo prizadevanje za doseg pravic svojima manjšinama v Avstriji, kakor se prizadeva Avstrija za svojo manjšino v Italiji. Pri tem smo mnenja, da bi tega sploh ne bilo, če bi Avstrija našla sporazumno rešitev s prizadetima manjšinama samima, ker tudi Jugoslavija, v kateri živi večina matičnega naroda koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov, ne more zahtevati nič drugega kakor to, kar terjala in želita manjšini sami, kakršno načelo velja seveda tudi za vprašanje Južnih Tirolcev. Na žalost pa vse kaže, da naša država naših spomenic in številnih predlogov ni niti brala, kaj šele jih upoštevala.

Ne moremo pa se nikdar sprilazniti in strinjati, da bi se povezovali naše vprašanje z reševanjem vprašanja avstrijskega imetja v Jugoslaviji. Živo ljudstvo ni blago, s katerim se lahko barantja. Časi, ko so razni veljaki in vladarji prodajali svoje podložnike za nekaj cekinov, so, upamo, končno minili!

... in enakost v praksi:

Zgolj nekaj primerov tukaj navajamo iz najnovejšega časa, kako izgleda enakost reševanja vprašanja pri nas in v Italiji.

Južni Tirolci se ob popolni podpori avstrijske vlade prav te dni odločno upirajo z dekretom državnega predsednika z dne 8. avgusta 1959 izdanim izvedbenim določilom o uporabi slovenskega jezika v bozenski pokrajini, ki predpisuje „istočasno uporabo italijanskega in nemškega jezika pri sestavi spisov in upravnih ukrepov“ in zahtevajo v prizivu na ustavno sodišče spremembo teh določil v tem smislu, da se uporabljata lahko tudi le sama nemščina.

Tozadevna izvedbena določila avstrijske vlade o uporabi slovenskega uradnega jezika le pred sodišči in to le v Pliberku, v Zaleznju Kapli in v Borovljah se glasijo:

§ 4 Ako se je obravnavalo tudi v slovenskem jeziku (§ 3), se mora sestaviti zapisnik v nemškem in slovenskem jeziku. Ako pa zapisnikar ne obvlada slovenskega jezika, mora sodišče zapisnik brez zavlačevanja prevesti ali pa dati v prevajanje v slovenski jezik.

§ 5 Pri razglasitvi odločb se mora sodišče poslužiti nemškega jezika. Ako se je obravnavalo tudi v slovenskem jeziku, je treba odločbo takoj prevesti ali pa dati v prevajanje v slovenski jezik.

§ 6 Odločbe in določbe, ki se morajo dostaviti, se morajo sestaviti v nemškem jeziku. Ako zadevata odločba ali določba v slovenskem jeziku vložene vloge, se mora rešitvi dodati prevod v slovenskem jeziku.

ku. Isto velja, ako je bila obravnava tudi v slovenskem jeziku.

§ 7 Vse prizive in druge vloge, ki se vlagajo pri okrajnem sodišču, o katerih pa odloča sodni dvor, se morajo sestaviti v nemškem jeziku.

§ 8 (1) Javne knjige se morajo voditi v nemškem jeziku itd.

V Južnem Tirolu niso le vsa spričevala na nemških šolah sestavljena zgolj v nemškem jeziku, marveč so tudi vsi krajevni napisi dvojezični in je samo po sebi razumljivo, da so rojstni kraji šolarjev v spričevalih na nemških šolah navedeni z domačimi nazivi.

Po obisku Hruščeva v ZDA:

Mednarodna vprašanja se ne sme reševati z uporabljanjem sile

„Na fronti izgleda vse mirno“, je dejal sovjetski premier Hruščev in Eisenhower je odvrnil „Tukaj služijo vsi vojaki mirnim nalogam“ preden sta se minuli petek v Camp Davidu vsedla k svojim zaključnim političnim razgovorom. Ta uvod v razgovore, ki so trajali do nedelje popoldan je bil brez dvoma dober simptom za njihov pozitivni rezultat, ki ga je svet napeto pričakoval. Sedaj, po objavi uradnega poročila o razgovorih in po izjavah obeh predsednikov, se je svet oddahnil in se veselil nad „korakom naprej“ v odpravljanju hladne vojne.

Uradna poročila o razgovorih v Camp Davidu pravi uvodoma, da namen teh razgovorov niso bila pogajanja o odprtih mednarodnih vprašanjih, temveč izmenjava misli kot prispevek za boljše razumevanje medsebojnih stališč za omogočenje nastopa pravičnega in trajnega miru. Po uradnem poročilu sta se ministri predsednik SZ in predsednik ZDA strinjala

- v ugotovitvi, da je vprašanje razorožitve najvažnejše, pred katerim je danes svet in da bosta obe vladi zastavili vse svoje napore, da pride do konstruktivne rešitve tega vprašanja;
- da je treba vsa nerešena mednarodna vprašanja rešiti ne z uporabljanjem sile, temveč z miroljubnimi sredstvi in pogajanjem;
- da se točni datum obiska predsednika ZDA v Sovjetski zvezi prihodnje spomlad določi po diplomatski poti.

Glede vprašanja Nemčije sta izmenjala svoje misli in obrazložila stališča obeh strani; glede Berlina pa sta se sporazumela — s pridržkom odobritve neposredno prizadetih strani — za obnovo pogajanj, pri katerih naj pride do rešitve v skladu s koristmi vseh prizadetih. Razgovarjala in zblížala sta svoja gledišča tudi v pogledu na od-

nos med SZ in ZDA na področju trgovine in povečanja izmenjave ljudi in idej.

Po svojem razgovoru z Eisenhowerjem je Hruščev imel v nedeljo še govor po ameriški televiziji, nakar se je s svojim spremstvom v letalu TU 114 brez navmesnega pristanka vrnil v Moskvo. Tam je imel takoj govor o svojem obisku v ZDA. Pred večdesetisočglavno množico je med drugim dejal, da je Eisenhower s tem, kako se je lotil mednarodnega položaja, pokazal svojo veliko državniško modrost, pogum in hrabrost. — Eisenhower pa je imel po odhodu Hruščeva posebno tiskovno konferenco, kjer je povdaril, da je po njegovem razgovoru s Hruščevom odpravljenih veliko pomislekov proti sklicanju in uspehu predvidene konference predstavnikov velesil na najvišji ravni.

Širokousni psevdodemokrati na Koroškem so svoje krilatice, da se nobenemu koroškemu Slovincu ne skrivi lasu, da imamo vse pravice, ki pa se jih premalo poslužujemo, da smo s svojo usodo lahko zadovoljni in da je med nami le „peščica nepopoljšljivih hujskačev“, ki vedno spet „rovarijo“ proti njihovemu demokratičnemu ravnanju, sami postavili na laž in jih ovrgli. Ovrgli so jih v svoji polemiki okoli odnosa sindikalne organizacije do veroizpovedi v nedeljski številki „Kleine Zeitung“.

V tej svoji polemiki „Kleine Zeitung“ zavrača svoječasni poziv vicekanclerja dr. Pittermanna na očitke, da socialistični obratni sveti „šikanirajo“ katoliške člane sindikatov, naj mu imenujejo imena in bo on dotične klical na odgovornost. S tem v zvezi dobesedno pravi: „Mi mu imen nismo mogli navesti. Mi nismo smeli. Prizadeti so že tako preplašeni, da se bojijo najhujšega,

Enakopravnost ni pravica manjšine, temveč obveza večine

Še pride nekaj v javnost. Oni se bojijo maščevanja svojih mučiteljev. Tudi mi smo mnenja, da bi ostri ukrepi od zgoraj napravili zlo še večje, kajti v večini primerov ne gre za kazenskoopravno prijemljiva dejanja. In ljubezni do bližnjega ni mogoče dekretirati.“

Ne vemo, koliko te trditve v gornjem primeru držijo, vsekakor pa jih lahko v polni meri prenesemo na odnos koroških šovinistov na vplivnih mestih do nas koroških Slovencev in do naših pritožb v zvezi z diskriminacijami, pri katerih tudi ni mogoče dokazati „kazenskoopravno prijemljivega dejanja“. V neskončnost bi iz preteklosti lahko naštevali krivice, moralni, gospodarski in socialni pritisk na našega človeka na Koroškem zaradi njegove narodnosti, zaradi tega, ker se v javnosti poslužuje slovenskega jezika, ker sodeluje v slovenskih narodnih gospodarskih in kulturnih organizacijah in ker po likvidaciji obvezne dvojezične šole hoče, da se njegovi otroci učijo v šoli tudi slovenskega jezika. Tako smo n. pr. iz bližnje preteklosti v novembarski šolski spomenici navedli vrsto primerov pritiska na starše in otroke, ki obiskujejo dvojezični pouk v šoli. Tudi nadaljnjih primerov nam ne manjka. Imena povzročiteljev teh krivic in oseb, ki izvajajo pritisk, so nam znana. In vendar jih ne moremo navesti! — Vzroki so isti, kot jih navaja v svojem primeru „Kleine Zeitung“. Pritisk zaradi tega ne bo prenehal, temveč se bi na posameznika le še povečal.

In še eno bi radi povdarili: Ljubezni do bližnjega res ni mogoče dekretirati. Pač pa je ob tem spoznanju res že čas da krogi okoli „Kleine Zeitung“ in drugi sami odstopijo od svojih psevdodemokratičnih krilatic in da namesto tega v korist resnice in demokracije z vsemi razpoložljivimi sredstvi vzgajajo pripadnike večinskega naroda na Koroškem v duhu tega spoznanja, v duhu, da enakopravnost in nemoten razvoj manjšine tudi na Koroškem nista pravica manjšine, temveč obveza večine.

Namesto širjenja duha bratske vzajemnosti in sodelovanja med narodi vidimo na primeru Borovlj, kjer otroci, ki obiskujejo dvojezičen pouk, dobijo veronavk posredovan le še v nemškem jeziku. Še več! Medtem, ko je zvezna vlada pripravljena obnoviti razstreljeni spomenik padlim borcem proti fašizmu v Št. Rupertu pri Velikovcu, celovski ordinarij že leta sem to obnovo v Št. Rupertu preprečuje in še zabranjuje na drugih pokopališčih postavitev dostojnih spomenikov stoterim slovenskim vernikom, ki so padli ali bili ubiti kot žrtve fašizma.

Imamo širjenje duha bratske vzajemnosti in sodelovanja med narodi celovski ordinarij brez sramu narodnostno posiljuje koroške Slovence in nosi v vrstah nemških nacionalistov zastavo germanizacije in s tem pomaga pri uničevanju živega ljudstva, ki je živelo na tej zemlji že davno, davno prej, preden je eksistirala kakršenkoli ordinarij v Celovcu.

62.649-12/59 z dne 30. junija 1959 izrečno odklonilo z nerazumljivo motivacijo, da je ta odločba zasnovana v členu 7 državne pogodbe 1955 BGBl. Nr. 152, v zvezi z manjšinskim šolskim zakonom za Koroško 1959 BGBl. Nr. 101/59 in v § 66 odsl. 4 splošnega upravnega zakona.

Končno naj navedemo še značilni odlok zveznega ministrstva za socialno skrbstvo, štev. IV-70.062-21/59, z dne 15. julija 1959, s katerim zavrača priziv koroške Slovenke, ker se ji ni priznala rentna v smislu zakona za žrtve fašizma z utemeljitvijo, da prosilko „ni smatrali za osebo nemške jezikovne pripadnosti“.

Torej za Slovence ne velja ustavno določilo, da so vsi avstrijski državljani brez razlike pokolenja, jezika ali veroizpovedi pred zakonom enaki in uživajo iste državljske in politične pravice, da ne omenjamo niti ne členu 67 saintgermainске državne pogodbe in členu 7 državne pogodbe iz leta 1955.

Zunanji minister dr. Kreisky je v svojem odgovoru italijanskemu zunanjemu ministru Pelli, ki je trdil, da je južnotirolska manjšina, manjšina s katero se na svetu najboljše ravna, vprašal, zakaj Južnim Tirolcem Italija odreka one avtonomne pravice, ki jih n. pr. priznava Finska švedski manjšini na finskih alanskih otokih.

Trditve, da prav Avstrija najboljše ravna s svojimi manjšinami, ki smo jo vedno spet slišali, očitno torej ne drži, ker bi sicer dr. Kreisky vendar najbolj primerno lahko navedel primer koroških Slovencev. Vse pa kaže, da so mu znani grobi nedostaki pri reševanju manjšinskih določil Državne pogodbe in korist koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov in zato pozdravljamo željo, da bi bilo to vprašanje končno zadovoljivo rešeno.

Še pride nekaj v javnost. Oni se bojijo maščevanja svojih mučiteljev. Tudi mi smo mnenja, da bi ostri ukrepi od zgoraj napravili zlo še večje, kajti v večini primerov ne gre za kazenskoopravno prijemljiva dejanja. In ljubezni do bližnjega ni mogoče dekretirati.“

Ne vemo, koliko te trditve v gornjem primeru držijo, vsekakor pa jih lahko v polni meri prenesemo na odnos koroških šovinistov na vplivnih mestih do nas koroških Slovencev in do naših pritožb v zvezi z diskriminacijami, pri katerih tudi ni mogoče dokazati „kazenskoopravno prijemljivega dejanja“. V neskončnost bi iz preteklosti lahko naštevali krivice, moralni, gospodarski in socialni pritisk na našega človeka na Koroškem zaradi njegove narodnosti, zaradi tega, ker se v javnosti poslužuje slovenskega jezika, ker sodeluje v slovenskih narodnih gospodarskih in kulturnih organizacijah in ker po likvidaciji obvezne dvojezične šole hoče, da se njegovi otroci učijo v šoli tudi slovenskega jezika. Tako smo n. pr. iz bližnje preteklosti v novembarski šolski spomenici navedli vrsto primerov pritiska na starše in otroke, ki obiskujejo dvojezični pouk v šoli. Tudi nadaljnjih primerov nam ne manjka. Imena povzročiteljev teh krivic in oseb, ki izvajajo pritisk, so nam znana. In vendar jih ne moremo navesti! — Vzroki so isti, kot jih navaja v svojem primeru „Kleine Zeitung“. Pritisk zaradi tega ne bo prenehal, temveč se bi na posameznika le še povečal.

In še eno bi radi povdarili: Ljubezni do bližnjega res ni mogoče dekretirati. Pač pa je ob tem spoznanju res že čas da krogi okoli „Kleine Zeitung“ in drugi sami odstopijo od svojih psevdodemokratičnih krilatic in da namesto tega v korist resnice in demokracije z vsemi razpoložljivimi sredstvi vzgajajo pripadnike večinskega naroda na Koroškem v duhu tega spoznanja, v duhu, da enakopravnost in nemoten razvoj manjšine tudi na Koroškem nista pravica manjšine, temveč obveza večine.

Ein slowenischer Pädagoge zu den österreichischen Pädagogen

Nachstehend bringen wir auszugsweise einen in der Zeitschrift „Sodobna pedagogika“ erschienenen Artikel in deutscher Übersetzung.

Es gibt keine wirklich verlässlichen Daten darüber, wieviele von den rund 13.000 Schulkindern (die die zweisprachige Schule besuchten — Bem. d. Red.) slowenischer und wieviele deutscher Muttersprache sind. Nach sehr vorsichtigen Schätzungen aber werden von nun an wenigstens zwei Drittel aller slowenischen Kinder kein slowenisches Wort mehr in der Schule hören. Dies ist für mich unfassbar, denn es würde bedeuten, dass die slowenischen Kinder schlechter daran sind als in den Zeiten der utraquistischen Schule. Wie immer ich diese Tatsache deute, auch wenn ich die Annahme zulasse, dass ein Teil der slowenischen Kinder von Haus aus deutsch versteht: die Wahrheit bleibt aufrecht, dass die überwiegende Mehrheit der slowenischen Schulkinder jede Möglichkeit einer Schulbildung in der Muttersprache genommen ist.

Die Politiker operieren mit der Behauptung, dass nach demokratischen Spielregeln den Slowenen kein Unrecht widerfuhr, denn die Eltern selbst hätten so entschieden. Es fällt schwer, die kärntner Schulverhältnisse richtig zu beurteilen, aber vergebens wird mich jemand überzeugen können, dass die Entscheidung der Eltern eine freie gewesen sei. Und wenn ich die Annahme einer freien Entscheidung der Eltern gegen meine Überzeugung zulasse, muss ich mich fragen, ob denn die Kinder für die Unklugheit der Eltern büßen sollen, ob es keine Humanitätsprinzipien gibt, die das Kind beschützen? Haben nicht die demokratischen Grundsätze ihre einzige Quelle in unserem Humanitätsbewusstsein? In der ganzen zivilisierten Welt gilt der Grundsatz, dass der erste Unterricht in der Muttersprache zu erteilen sei. Soll Kärnten die einzige Ausnahme bilden?

Was ich betone, ist mein Glaube an die Einheit des pädagogischen und moralischen Bewusstseins, dass sich jeder Vergewaltigung des Kindes widersetzt, wo immer sie geschieht; woran ich erinnere, ist, dass die Erzieherwelt sich für das Schicksal der Kinder aller Minderheiten interessiert und dass die Minderheiten mehr und mehr zu einer internationalen Angelegenheit geworden sind. — Ich spreche zu euch als Pädagoge und appelliere an Euer Erziehergewissen, dass ihr Euch der Vergewaltigung des slowenischen Kindes widersetzt.

Es soll Euch nicht wundernehmen, wenn uns die Tatsache beunruhigt, dass sich mitten im kulturellen Europa in unserer Nachbarschaft die Überreste eines verbissenen organisierten Nazismus erhielten, der eklige Heuchelei mit widerwärtigen Hochmut vereinigt, im selben Atem, da er frohlockend das rasche Aussterben des slowenischen Elementes ankündigt, gleichzeitig die Öffentlichkeit wegen einer Slowenisierungsfahrgefahr alarmiert, und zu gleicher Zeit, da er sich über die angebliche Vergewaltigung der deutschsprachigen Kinder enttutet — da sie neben ihrer Muttersprache im Anfangsunterricht noch die Sprache ihrer slowenischen Landsleute nebenbei lernen — sich mit aller Ausdauer bemüht, dem slowenischen Kind die letzte Gelegenheit zu einem slowenischen Unterricht zu nehmen.

Noch heute sind bei uns die Erinnerungen an die Schulreformbewegung in Österreich lebendig; umso mehr waren wir betroffen, dass es in Euren Reihen keinen stärkeren Protest gab gegen den Missbrauch des Schlagwortes vom Elternrecht und gegen die unhumanen, unpädagogischen Massnahmen zum Schaden der slowenischen Schulkinder.

Es ist verständlich, dass es dem Hochmut der deutschen Nationalisten widerstrebt, dass ihre Kinder die verpönte slowenische Sprache lernen sollen, aber das Hauptziel ihrer Hetze gegen die slowenische Sprache war die allmähliche gänzliche Verdrängung der Slowenischen aus den Schulen Kärntens. Darum wandte sich die Propaganda für die Abmeldung der Kinder vom Slowenischunterricht vorallem an die slowenischen Eltern. Mit der Unverbindlichkeit des Slowenischen sind nun die gewünschten Bedingungen geschaffen für eine ständige nationale Hetze, die besonders bei der Neuaufnahme der Kinder aufleben wird.

Ich bin der Meinung, dass kein Pädagoge

IV. kongres Zveze avstrijskih sindikatov:

Ne le politična, temveč tudi gospodarska enakopravnost delovnih ljudi

S sklepanjem o nič manj kot 80 predlogih in z volitvami predsedstva je minuli petek Zveza avstrijskih sindikatov zaključila svoj IV. kongres. Za predsednika je bil izvoljen dosedanjí poslevodeči predsednik drž. posl. Franc Olah, za podpredsednike pa državni poslanci Benya, Hillegeist in Altenburger.

Zveza sindikatov ni na kongresu le pokazala svojo notranjo monolitnost in — če izvememo nekatere enostranske kritike njenega dela s strani skupine okoli sindikalne enotnosti (KPA) — tudi enodušnost, temveč se je tudi na vzunaj predstavila kot najmočnejša ustanova ali združenje v državi. Iz poročil na kongresu je bilo namreč razbrati, da je od okroglo 2,1 milijona delavcev in nameščencev v naši državi 1.485.310 včlanjenih v enem izmed 16 strokovnih združenj, ki sestavljajo Zvezo sindikatov. Od teh sta 2 združenji, ki štejeta vsaka nad 200.000 članov, sedem je pa takih, ki imajo nad 100.000 članov. Najmočnejša so združenje delavcev v metalni industriji (ca 267.000 članov), združenje privatnih nameščencev (nad 200.000 članov) in združenje delavcev v gradbeništvu in lesni industriji (ca 186.000 članov). Zveza ima svoje korenine v 18.200 obratnih svetih po vsej državi. Njeno premoženje ima vrednost 1,2 milijarde šilingov. Od zadnjega kongresa 1955 je imela 1.122 milijonov šil. dohodkov.

Spričo svoje ravnokar prikazane moči je Zveza sindikatov v gospodarstvu in politiki vedno močnejši protitež proti interesom privatne industrije in trgovine ter veleagrar-

cev, nenazadnje pa tudi vedno učinkovitejši regulator različnih teženj v zvezi s po-državljenimi podjetji. Njena poglavitna zasluga v zadnjih letih je ustanovitev paritetne komisije pri Zvezni vladi za usoglašanje cen in mezd. Tej komisiji je Zveza predložila 572 predlogov glede zvišanja mezd in sprememb kolektivnih pogodb ter 400 predlogov glede ureditve cen. Le 62 njenih predlogov je bilo odbitih ali vrnenih. Sploh gornji pregled kaže, da je postala Zveza sindikatov tako vpliven faktor, da se mimo njega v naši državi ne more nič več zgoditi. Močno jo je napravilo njeno delo, njeno delo pa ji je prineslo tudi priznanje in spoštovanje nasprotnikov. Najboljši dokaz za to je, da se je na zadnjem kongresu tudi kancler Raab kot predstavnik sindikatov nasprotnega ÖVP-Wirtschaftsbunda rad ali nerad priznal k sindikalni ideji kot nositelju države.

Pot Zveze sindikatov v prihodnjih letih je proti koncu kongresa orisal predsednik Olah, ki je med drugim povdaril, da so socialna varnost in taka gospodarska in socialna politika, ki bo zagotovila obstoj nesamostojnih poklicov še vedno glavne zahteve Zveze. V mezdní politiki prihodnjih let hoče Zveza doseči stvarnejše tarifne mezde. Na področju gospodarskega soodločanja Zveza ne dopusti nobenega koraka nazaj, ona hoče doseči, da bodo delavci in nameščenci ne le politično, temveč tudi gospodarsko enakopravni državljani. To pa je mogoče le v demokraciji, katere vzdržati in izgraditi je odločilna naloga Zveze sindikatov.

Ali koroški Slovenci nismo državljani?

Kakor že zadnja leta bomo tudi letos 26. oktobra praznovali Dan avstrijske zastave. Ta dan velja kot vsakoletni spominski dan dokončne osvoboditve Avstrije, proglasitve avstrijske neodvisnosti, podpisa avstrijske Državne pogodbe, proglasitve avstrijske nevtralnosti in sprejema Avstrije v OZN.

Da bi bila letošnja proslava tega dne kar najbolj dostojna in učinkovita, je bil v ponedeljek minulega tedna pri koroški deželni vladi tozadevni sestanek, ki mu je predsedoval ravnatelj deželnih uradov, Newole. Po „Kärntner Landeszeitung“ so se med drugimi sestanku udeležili zastopniki deželnih oblasti in deželnega mladinskega sveta, okrajni glavarji, nadalje zastopniki javnih uradov, varnostnih oblasti, radia, zveze sindikatov, delavske in trgovske zbornice ter tiska. Po širokem krogu povabljenih in na tem sestanku navzočih ustanov in organizacij in po zaključkih glede praznovanja Dneva avstrijske zastave sklepamo, da hočejo na Koroškem ta dan proslaviti posebno dostojno, ne le med šolsko mladino temveč med vsem prebivalstvom, kar je prav in na Koroškem še posebej potrebno.

Toliko bolj nerazumljivo pa se nam zato zdi, da na sestanek niso bili vabljeni zastopniki organizacij koroških Slovencev, niti ne zastopniki slovenskega koroškega tiska, ki vendar predstavljajo na jezikovno-mešanem ozemlju zelo pomembne faktor kulturne in organizacijske dejavnosti med prebivalstvom in ki so ravno tako avstrijske ustanove in tisk, kakor številni drugi, ki so bili na sestanek vabljeni.

Vemo, da ne moremo deželni vladi predpisovati, da naj na sestanke za pripravo prireditev, ki naj bi nagovorile vse državljane, povabi tudi zastopnike organizacij koroških Slovencev in slovenskega koroškega tiska. Sodimo, da bi morala to sama vedeti, posebno še, če gre za proslavo „dne-

va zavesti in izpovedi“, kakor Dan avstrijske zastave tako lépo imenujejo. Zato ne moremo razumeti, da ob vednem povdaruju zvestobe domovini in enakosti vseh državljanov neglede na njihov jezik, celo deželna vlada jemlje ob takih priložnostih dvojno mero med državljani in Korošci. Zlasti pa se čudimo temu zaradi tega, ker koroški Slovenci nismo le pozdravili dogodkov, ki so omogočili praznovanje Dneva avstrijske zastave, temveč smo se v zadnjih letih tudi neposredno vključili v praznovanje tega dneva. Lani n. pr. je Slovenska prosvetna zveza priredila v proslavo tega dneva dva velika pevška koncerta v Ločah ob Baškem jezeru in v Logi vasi, medtem, ko so „domovini zvesti“ kričali od samega „zmagoslavja“ nad dvojezično šolo pozabili na Dan avstrijske zastave kot simbol končno osvobodjene, neodvisne in v družbi narodov enakopravne Avstrije.

Tudi tu velja: Besede o enakosti so prazne, če vsakdanja praksa ne nudi tej enakosti vsebine!

GOSPODARSKI DROBIŽ

Rezerve zlata v ZDA so se v prvem polletju 1959 zmanjšale za 825 milijonov dolarjev. Velik del svojega zlata je morala Amerika odstopiti mednarodnemu fondu vrednot, velik del pa je oddala v Evropo. Tudi Avstrija je sprejela od ZDA zlata v vrednosti 39,3 milijone dolarjev.

Avstrijska proizvodnja vozil nazaduje. V prvem polletju preteklega leta je industrija vozil izdelala 4733 osebnih vozil, v letošnjem prvem polletju pa le še 3.988. Proizvodnja traktorjev je padla od 9595 na 8448, ona motornih koles pa od 10.270 na 7.649. Narasla je proizvodnja tovornih avtomobilov (od 405 na 494) in rolerjev (od 3.840 na 6.189).

ner Slowenen in keiner Hinsicht die Einheit Österreichs bedrohen können, weil sie durchaus loyal sind gegenüber dem Staat und weil sie mit ihren traditionellen, kulturellen und ethnischen Besonderheiten ein wertvolles Element nicht nur für unsere slowenische, sondern auch für die regionale kärntner und die nationale österreichische Kultur bilden und daher mit umso grösserem Recht fordern, dass ihnen Österreich angemessene Bedingungen für ihr individuelles Wachstum schafft.

PO ŠIRNEM SVETU

Colombo. — Dva moška, preoblečena v budistična menihi, sta nekega jutra minulega tedna streljala iz neposredne bližine na predsednika ceylonske vlade Bandaranaike, ko je stopil na balkon svoje rezidence. Štirje od šestih oddanih strelav so zadeli premiera v roko in želodec. Bandaranaike so takoj prepeljali v bolnišnico, kjer so ga operirali. Toda kljub temu je drugi dan podlegel ranam. Gre za državnika in politika, ki je znan po vsem svetu kot borec za mir in mednarodno sodelovanje. Prav te dni je nameraval odpotovati v New York, da bi govoril pred Generalno skupščino. Z njim je legel v grob državnik in politik, ki je užival velik ugled v mednarodnih krogih.

Atene. — Minister za komunikacije v začasni ciprski vladi Georgiades je odpoštoval v Nikozijo po razgovorih z bivišim voditeljem EOKA Grivasom. Izjavil je, da so se razgovori nanašali na možnosti za sestanek med generalom in nadškofom Makariosem, ni pa povedal, če je v svojem poslanstvu tudi uspel. Obveščeni krogi menijo, da je Grivas umaknil svoje pogoje za sestanek in da je pripravljen pomeniti se z nadškofom Makariosom.

Cape Canaveral. — V letalskem oporišču Cape Canaveral je eksplodirala medcelinska raketa „Snark“ na samem ogrođu za izstrelitev. Praviijo, da rakete niso nameravali izstreliti, temveč samo pregledati njene sestavne dele. Raketa je zdrknila in se zarila v zemljo. Gorivo se je vžgalo, nakar je sledila eksplozija. To je drugič v zadnjih dneh, da je prišlo do eksplozije, ker nedavno prej je na ogrođu eksplodirala raketa „Atlas-Able“, ki naj bi izstrelila satelit na Mesec.

Oran. — Konvoj osmih avtomobilov francoske armade je naletel na zasedo alžirske narodnoosvobodilne vojske približno 200 milj od Orana. Pri tem je padlo 10 francoskih vojakov.

Pariz. — Politični voditelji federacije Mali, ki jo sestavljata bivši francoski koloniji Sudan in Senegal, so zahtevali od Francije pogajanja za priznanje popolne neodvisnosti. Prvak stranke afriških federalistov Seghor je izrazil upanje, da se bodo pogajanja s Francijo končala v ožračju prijateljstva, da bi se tudi poslednje obdobje sudanskega in senegalskega razvoja od avtonomije v okviru francosko-afriške skupnosti do popolne nacionalne neodvisnosti, zaključilo v miru in razumevanju.

Dunaj. — Delegacija centralne organizacije Zvez vojnih žrtev se je pod vodstvom predsednika Karreja zglasila mirni terek pri vicekanclerju dr. Pittermannu ter mu predložila zahtevo po popolni valorizaciji rent in zboljšanju prekrbovalnih pravic. Vicekancler je izjavil, da je pripravljen pri proračunskih pogajanjih podpirati akcijo za uresničenje predloženih zahtev.

Woodford. — Winston Churchill je uradno prijavil svojo kandidaturo v volilnem okrožju Woodford. V tem okrožju ima samo enega protikandidata labour poslanca A. C. Lathama. Pri zadnjih volitvah je Churchill dobil 15.808 glasov več, kakor njegov protikandidat.

Colombo. — Ceylonska vlada je odredila, da je bil pogreb predsednika vlade Bandaranaike včeraj in so ga položili v družinski mavzolej v Horogalu, ki je oddaljen od Colomba kakih 40 km. Generalni guverner Goonetilleke je imenoval za novega predsednika vlade Dahanajaka. Novi ministrski predsednik je predstavil vlado parlamentu. V vladi so vsi dosedanjí ministri.

New York. — Irska in Malaja sta sklenili predložiti skupno resolucijo skupščini OZN, ki obsoja nedavne dogodke v Tibetu in zahteva povrnitev državljanjskih in verskih svobodin tibetskemu ljudstvu.

Bonn. — V Bonnu so bile v soboto največje in vendar najmirnejše demonstracije po vojni. Okrog 50.000 rudarjev iz Porurja je sodelovalo v velikem pohodu po bonnskih ulicah, s katerim so protestirali proti neuspehu politike vlade, ki ni znala ublažiti premogovne krize. Rudarji so molče protestirali s črnimi zastavami in transparenti.

Italijanska manjšina v Jugoslaviji in njene šole

V Sloveniji so za italijansko narodnostno skupino, ki živi v obalskem pasu koperskega okraja, z novim šolskim letom uvedli dvojezični pouk. Dvojezičnega pouka se morajo obvezno udeleževati le otroci slovenske narodnosti, dočim je za otroke italijanske narodnosti obisk dvojezičnega pouka oz. šol dan v svobodno odločitev staršev. Za otroke italijanske narodnosti namreč še naprej obstajajo italijanske manjšinske šole, kakor so bile za to področje določene v londonskem sporazumu.

Italijanska narodnostna skupina ima v koperskem okraju 4 otroške vrtce, 9 osnovnih šol, 1 klasično gimnazijo v Kopru, 1 realno v Piranu in 1 ekonomsko srednjo šolo v Piranu. Po nezaključenih podatkih obiskuje otroške vrtce v Kopru, Izoli in Piranu 22 otrok od skupno 97 italijanskih otrok med 3. in 7. letom starosti, ki živijo v teh krajih. Četrty vrtec pa je v Sečovljah. Za otroške vrtce je s strani oblasti zagotovljen vzgojiteljski kader, ki jih bo vzgajal in delal z njimi v italijanščini.

V osnovnih šolah je letos skupno 306 učencev nasproti 303 v preteklem in 247 v šolskem letu 1956/1957. Pri tem je značilno, da je porast števila otrok, ki obiskujejo italijanske osnovne šole, največji v mestih, to je v Kopru, Izoli in v Piranu, dočim na po-

deželju ni opaziti ne bistvenega porasta, niti ne bistvenega padca. Novo nastala osnovna šola v Smedali n. pr. ima le 4 učence, ona v Strunjanu 8, v Sv. Nikolaju pa 7. Kljub temu pa šole obstajajo, karkoli širokogrudnost slovenskih oblasti do italijanske manjšine na šolskem področju.

V italijanskih srednjih šolah v koperskem okraju je letos vpisanih 37 dijakov, od tega 11 na klasični gimnaziji, 22 na realki, na srednji ekonomski šoli v Piranu, ki je bila ustanovljena šele letos, pa 4. V okviru srednje ekonomske šole bo pričela tudi večerna šola za odrasle, ki bo po skrajšanem programu omogočila srednješolsko izobrazbo tudi odraslim pripadnikom italijanske manjšine v materinem jeziku. Imela bo oddelke v Piranu, v Kopru in v Izoli. Za to šolo je veliko zanimanje. Že na prvo vest o njeni ustanovitvi se je skupno prijavilo 34 interesentov za pouk.

Skupno število otrok italijanske narodnosti, ki v koperskem okraju obiskujejo svoje šole znaša 370, nasproti 269 v šolskem letu 1956/57. Naraščanje števila otrok v italijanskih šolah, ki je vidno iz leta v leto, je hkrati dokaz naraščajočega zaupanja prebivalstva italijanske narodnosti v te šole in v njihovo sposobnost, da pripravijo svoje gojence na življenje v skupni domovini. V

teh šolah dobijo otroci italijanske narodnosti enako znanje v svojem jeziku, kakršno si pridobivajo slovenski otroci v svojih šolah.

Italijanska manjšina pa ne živi le v Sloveniji, temveč tudi na področju LR Hrvatske vzdolž istrske obale in v Reki. V celoti je na vsem področju, kjer prebiva italijanska narodnostna skupina, 28 italijanskih osnovnih šol z 119 razredi in 167 učitelji. Poleg gimnazij v Kopru in Piranu pa so italijanske gimnazije in učiteljišče tudi na Reki. Skupno ima italijanska manjšina 5 gimnazij z 17 razredi in 54 profesorji. Da bi učni kader na osnovnih šolah čimbolj izpopolnili, organizira učiteljišče na Reki dodatne seminarje, ki jih obiskujejo absolventi italijanske gimnazije. Po mnenju prosvetnih organov na Reki, je strokovna raven mladih učiteljev, ki prihajajo iz te šole, zelo zadovoljliva. Gimnazije na Reki pa prirejajo še posebne tečaje, s katerimi omogočajo, da je mladina kos širšemu znanju in da poveča možnosti za izbiro življenjskega poklica.

Povsod posvečajo pristojni oblastni činitelji posebno pozornost opremljenosti šol ter preskrbi učbenikov v italijanskem jeziku. Ker so ti zaradi majhne naklade zelo dragi, dajejo republike in okraji subvencije za njihov tisk oz. nakup. Razen tega uvažajo šolske knjige tudi iz Italije. V ta namen je n. pr. koprski svet za kulturo in prosveto dal letos na razpolago pol milijona lir.

Če na šolskem področju le hipno primerjamo položaj italijanske narodnostne skupine v Jugoslaviji s položajem naše narodnostne skupine na Koroškem, že očitno vidimo, kje je za razvoj manjšine dejansko poskrbljeno in kje njen obstoj in nadaljni razvoj dejansko ogrožajo tisti, ki so odgovorni za njen nemoten narodnostni, kulturni in gospodarski razvoj.

Veliko priznanje slovenskemu umetniku Riku Debenjaku

Na veliki mednarodni umetniški razstavi v Sao Paulu v Braziliji, kjer je sodelovalo 1200 umetnikov iz 47 držav z 4000 umetniškimi deli je profesor ljubljanske akademije upodabljačih umetnosti, akademski slikar Riko Debenjak želel veliko priznanje. Mednarodna žirija mu je podelila edino nagrado za inozemsko grafiko.

Pevski zbor „France Prešeren“ v Trstu

Pevski zbor „France Prešeren“, ki smo ga pred mesecem dni imeli priložnost slišati in občudovati na koncertih v Železni Kapli, Svečah in Zmotičah, koncertira jutri in po jutrišnjem med zamejskimi Slovenci v Trstu, kamor ga je povabila tamošnja Slovenska prosvetna zveza.

Desetletnica manjšinskega gledališča v Skoplju

Gledališče turške in šiptarske manjšine v Skoplju je 1. septembra pričelo praznovati svoj desetletni obstoj. V jubilejni sezoni ima predvidenih 12 premier s skupno 90 predstavami. Prvičrat bodo na odru tega gledališča izvajali opereto v turškem in šiptarskem jeziku.

Manjšinsko gledališče v Skoplju je pomemben kulturno-prosvetni center turške in šiptarske narodne manjšine v Makodoniji. Njegovim predstavam je v minuli prosvetni sezoni ko je bilo le tretjino letos predvidenih predstav prisostvovalo več kot 10.000 gledalcev. Poleg rednih predstav je priredil ansambel tudi 25 gostovanj po Makodoniji in Kosmetu.

Jugoslovanski književniki v preteklem letu

Zveza književnikov Jugoslavije izda vsako leto na osnovi poročil svojih republiških društev informativni bilten, v katerem je opisana najvažnejša dejavnost posameznih društev in njihovih članov v preteklem letu. V lozadevnem biltenu je za leto 1958 rečeno, da je število članstva ob koncu leta znašalo 516, med letom je bilo v Zvezo sprejetih 37 novih članov. V tem času je v Jugoslaviji izhajalo 40 mesečnih in štirinajst dnevnih literarnih časopisov, člani pa so sodelovali na 815 literarnih nastopih z 259 predavanji.

V letu 1958 je v Jugoslaviji izšlo 38 romanov, ki so jih napisali člani Zveze, prav toliko je izšlo pesniških zbirk, 21 novelističnih zbirk, izvedenih pa je bilo 35 dramskih del. V tuje jezike so bila prevedena dela Andriča, Čopića, Davića, Čosića, Isakovića, Kostića, Lalića, Kaleba, Krleža, Marinkovića, Simića, Viteza, Bevka, Finžgarja, Ingolića in sicer v madžarščino, litvanščino, angleščino, ruščino, češčino, slovaščino, nemščino, poljščino, bolgarščino, romunščino in francosščino.

Kongres jugoslovanskih folkloristov na Bledu

Sredi meseca septembra je bil na Bledu VI. kongres Zdrženih folkloristov Jugoslavije. Poleg 130 delegatov so se kongresu udeležili tudi gostje iz Nemčije, Češke in Madžarske. V številnih referatih je kongres obravnaval obsežno snov jugoslovanske, predvsem pa slovenske folklore. Vrsta referatov je bila posvečena folklori na Gorenjskem in ljudski pesmi, nadalje pa še razvoju narodne poezije v osvobodilni borbi in odrazu NOB v folklori jugoslovanskih narodov sploh.

Glede ljudske pesmi je bilo na podlagi primerov iz Gorenjske rečeno, da narodna pesem kot življenjski pojav ne izumira, mehanizirajo se le nekatere njene oblike. Tako so pesmi narodno osvobodilne borbe zelo hitro ponarodele. Ker so njihove ideje bile sestavni del splošne ljudske misli, jih je ljudstvo hitro sprejelo, postale so del slovenske književnosti. Mnoge pesmi so od prvotne avtorjeve formulacije šle skozi široko ljudsko redakcijo in s tem dobile izrazite črte kolektivnega dela. Isto velja tudi za partizanske igre, ki so večinoma izrazito ljudskega porenja.

Na kongresu je pod naslovom „Nemška ljudska balada in slovenska pripovedna pesem“ imel referat tudi nemški gost Erich Seemann, ki je dejal, da je le v ozkem so-

delovanju med posameznimi narodi mogoče uspešno raziskovanje narodnih pesmi. Ker imamo Nemci in Slovenci skupno mejo, je dejal, so stoletja v obe smeri prehajali kulturni vplivi, pa tudi pesmi. V precej primerih je zato šele pri sosedu mogoče najti pojasnilo za nekatere primere, ki so zavili v popolno temo.

UNESCO o nepismenosti in drugem

Več kot dve petini odraslega prebivalstva v svetu ne zna brati in pisati, je v svojem nedavnem poročilu ugotovila Organizacija Zdrženih narodov za prosveto, znanost in kulturo (UNESCO). Največ nepismenih je v Afriki (80—85 %) in v Aziji (60 do 65 %). V Evropi je le še 7—9 % prebivalstva nepismenega, dočim jih je v Južni in Severni Ameriki še vedno 20—21 %. Najmanj nepismenih ljudi je na Švedskem, v Italiji pa je še vedno 5 1/2 milijona prebivalstva nepismenega.

Največji dotok v visoke šole je z 2.918.212 študenti zabeležen v ZDA, nato sledi Sovjetska zveza z 2.013.565 študenti. V Evropi stoji na prvem mestu Italija z 212.424 študenti.

Zanimivi so tudi podatki, iz katerih je

razvidno, kje ljudje najraje berejo. Najprijadnejši bralci časopisov so Angleži, kjer 57 % prebivalstva bere časopise. V ZDA bere 33 % prebivalstva časopise in znaša potrošnja časopisniškega papirja 38 kg na osebo. V zvezi s tem je zanimivo, da so Angleži najslabši obiskovalci kinopredstav, takoj za njimi pa pridejo Avstrijci, Kanadčani in Izraelci.

V ZDA pride na 1000 prebivalcev 892 radioaparatorov. V Evropi stoji topogledno na prvem mestu Danska z 380 aparati na 1000 prebivalcev. Pri televizorjih stojijo ZDA z 47 milijoni aparatorov na prvem mestu v svetu. V Evropi ima največ televizorjev Anglija in sicer nad 7,7 milijonov aparatorov; Japonska jih ima 419.000, Brazilija pa 350.000.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

Razvoj po 10. obletnici Pariškega sporazuma

1. septembra 1958: Centralna vlada v Rimu dovoli regionalni zakon o nadaljnjem regionalnem prispevku 500 milijonov lir za gradnjo združenih skladišč ter prispevkov za pasivne občine in za pospeševanje tujkega prometa ter regionalni zakon o letnem prispevku Kmečkim bolniškim zavornicam.

6. septembra 1958: Ob priliki 12. obletnice „Pariškega sporazuma“ objavi časopis „Dolomiten“ pregled doseženih pravic, kritizira „sistem tolmačev“ za nemščino in uporabo italijanskih krstnih imen ter zahteva posebne ukrepe v korist manjšine.

9. septembra 1958: Centralna vlada v Rimu zavrne Regionalni „Zakon o občinskem redu in o nadzorstvu nad lokalnimi ustanovami“, med drugim tudi zaradi določb o uporabi nemščine v notranjem poslovanju.

10. septembra 1958: Centralna vlada v Rimu dovoli „Personalni red Avtonomnega področja“, ki predvideva razdelitev mest po deležu narodnostnih skupin ter zahteva od novih uradnikov tudi znanje nemškega jezika. Po triletni vmesni dobi naj razdelitev uradnikov odgovarja številčnemu razmerju narodnostnih skupin Avtonomnega

področja, kar pomeni, da mora biti od 16 uradnikov 5 Južnih Tirolcev. V ta namen bodo izvedeni posebni razpisi mest. Znanje jezika, ki ni materni jezik, se ugotovi s posebnim izpitom. Nemški in ladinski uradniki, ki službujejo v Tridentu, v zaščito svoje narodnosti lahko stanujejo v pokrajini Bozen ter se jim priznava za izravnavo višjih stroškov posebna „doklada za dvojezičnost“ do 15.000 lir mesečno.

11. septembra 1958: Pričetek enajstega Bozenskega velesejma, na katerem odprejo prvo živinsko tržnico v Italiji.

15. septembra 1958: Podpredsednik SVP in glavni urednik dnevnika „Dolomiten“ dr. Friedl Volgger na zborovanju katoliških časnikarjev v Konstanzu predava „O Južni Tirolski, ogroženemu delu jezikovne skupnosti.“

18. septembra 1958: Italijanski prosvetni minister Moro dovoli otvoritev nove nemške srednje šole v Malsu (Malles) v Vinschgau.

19. septembra 1958: Ministrski predsednik rimske vlade A. Fanfani sprejme nemške poslanca Južne Tirolske dr. T. Ebnerja, dr. K. Mitterdorferja, dr. R. Riza in senatorja dr. K. Tinzla v palači Viminal na razgo-

vore o vprašanjih nemške manjšine, med drugim tudi o vprašanjih gradnje ljudskih stanovanj v pokrajini Bozen.

20. septembra 1958: Centralna vlada v Rimu drugič zavrne pokrajinski zakon o prenosu pristojnosti za vprašanje gradnje in uprave ljudskih stanovanj na pokrajino Bozen.

21. septembra 1958: Ob nekdanji jezikovni meji v Salurnu (Salorno) nemški člani pokrajinske vlade svečano odprejo nov nemški otroški vrtec, zgrajen iz javnih sredstev. Poslevoedeči predsednik Bergiselbunda iz Innsbrucka dr. Eduard Widmoser prisostvuje svečanosti.

21. septembra 1958: Centralna vlada v Rimu zavrne pokrajinski zakon pokrajine Bozen, ki določa možnost visokih kazni zaradi prekrševanja Deželnega obrtnega reda.

22. septembra 1958: Avstrijski zvezni kancler inž. J. Raab izrazi na deželnem letnem zboru ÖVP v Salzburgu zaupanje do nove italijanske vlade min. predsednika Fanfanija, da bo doprinesla k odstranitvi nasprotstva med obema državama zaradi Južne Tirolske.

22. septembra 1958: V navzočnosti avstrijskega državnega sekretarja prof. dr. F. Gschnitzerja in predsednika Avstrijske akademije znanosti na Dunaju odprejo „Knjižnico Dr. Friedricha Tessmanna“ te ustanove v Bozenu. Knjižnica ob otvoritvi obsega

12.000 knjig in jo uporablja „Južnotirolski kulturni institut.“

23. septembra 1958: Centralna vlada v Rimu imenuje novega državnega komisarja za Avtonomno področje Trentino — Tirolsko Poad'žje v osebi dr. Ginlija Bianchi die Lavagna s sedežem v Tridentu ter vicekomisarja dr. Francesca Puglisi s sedežem v Bozenu.

25. septembra 1958: Prosvetni minister centralne vlade v Rimu imenuje 38 letnega nemškega duhovnika, profesorja filozofije dr. Fritzja Ebnerja za vodjo nemških šol pri šolskem uradu v Bozenu.

26. septembra 1958: Tirolski deželni zbor soglasno sprejme predlog vseh treh strank, ki zahtuje popolno podporo dne 12. julija 1958 po občem zboru SVP ponovljene zahteve od pokrajine Trident ločene samostojne regionalne avtonomije pokrajine Bozen v smislu člena 2 Pariškega sporazuma in izrazi pričakovanje, da bo avstrijska zvezna vlada pripravila italijansko vlado do izpolnitve te zahteve.

1. oktobra 1958: Ministrski predsednik centralne vlade v Rimu A. Fanfani sprejme južnotirolske poslanca in obravnava z njimi predvsem vprašanja gradnje ljudskih stanovanj v pokrajini Bozen. Predv'di se nadaljnji razgovor.

3. oktobra 1958: Novo ustanovljena nemška srednja šola v Malsu (Malles) prične s poukom.

(Zbiranje)

Dopis iz dežele:

Spakedrana krajevna imena

Pred nedavnim sem bral v nekem listu, da se nemški južni Trolci pritožujejo zaradi poitalijančevanja krajevnih imen. Italijani so jih bačle slabo prestavili ali spakedrano prepisali, "kar je samo na sebi posebno grdo že zaradi tega, ker so stara domača imena dokaz domače zgodovine in kulture, pa tudi prvotnega gospodarstva ali prvotnih imen naseljencev".

Kaj bi morali na to jadikovanje reči koroški Slovenci, ko se lahko dokaže, kako so stara imena naših krajev in vasi razni privandran: oblastniki in njihovi nemški uradniki popačili in prevajali po svoji mili volji, kakor se je pač temu ali onemu zdelo.

Ponemčevanje naših krajevnih imen se je pričelo že v srednjem veku, ko so najprej za gospodarili našim krajem Bavarci, potem pa frankovski oblastniki.

Morda res marsikateremu nemškemu uradniku ni zameriti, da je krajevno ime po svoje izmislil, ko njegova ušesa niso mogla točno dojeti, kaj pomeni, ko so naši predniki povedali, odkod so doma in kako se imenuje njihov kraj.

Namenoma in umetno pa so predvsem v prejšnjem stoletju ter naprej do zadnjih desetletij po svoje preimenovali slovenska krajevna imena v nemška, samo da bi s tem pokazali nemško lice vasi in naselij. V tem oziru bi rad povedal nekaj takih čudnih prevodov, ki sem si jih zapomnil in vem iz glave. Vsak iz naših naselij pa bi lahko iz svoje okolice še več povedal.

Naj naštejemo odlomek takih primerov: Kočuho pri Šmarjeti so preimenovali v Gotschuhen, Zavoze pa v Sabosach. Če so krajevno ime Dule, kar pomeni jamo ali dolinico (Dole) spremenili v Dullach, nič ne rečem, toda če so iz istega imena v občini Rožek napravili Duell, ne more nihče vedeti, kaj naj to pomeni, kakor edino to, da so hoteli dati kraju nemško ime. Nihče ne ve, kaj pomeni Dü-el ali Du-él.

Prav tako spakedrano je, če so v občini Št. Jakob iz starega krajevnega imena Brezje ali Breznice napravili nemški Friesnitz in smešen je prevod imena Pečnica v Pelschnitzen ali Homec v Humetz in Tra-

venče v Trauntschen. V Zilji so vasi Krošče dali nemško ime Grascitz, vasi Žužaljce pa Susalitsch, vasi Dravljce pa Dreulach. Staro ime Brodi, ki izvira iz časov, ko je bilo v Ljubeljski dolini več brodov, so kratkoma spremenili v Loibltal, Trnje pa so predstavili v Dornach, kraj Žalem pa Sellenheim. Pri Grabljanju so Lesinje prevedli v Lassen, Ribeče v Oberfischern, Ribnico v Unterfischern, Ribnico ob Vrbskem jezeru pa v Reifnitz. Zgornje Dole pri Žihpoljah pijejo nemško Oberöllern in kakor že omenjeno so v drugih krajih Dole ali Dule postale Duel oz. roma Dullach.

Pri Gospi Sveti so krstili po nemško kraj Majzliza v Meiselberg, kraj na Hovčah pa v Meislberg.

Starodavno ime v Karavankah za goro Stol, ime ki je označeno še na raznih zemljevidih, so prevedli v Hochstuhl, Skočido lu pa so naredili ime Gottestal. V dobravaškem okraju so ime Bukovje ponemčili v Buchbrunn, vas Kazaze pa v Edling. Vas Lečne v Galiciji so po nemško zapisali Linsendorf, Podjuna je po nemško Jaunstein, vas Pecelj pa Pölzling. Zaradi teh primerov se ne čudimo, če so Selinjo vas preimenovali v nemški jezik v Seidendorf, vas Zagorje pa v Saager. Prav tako je naravnost smešen prevod slovenskega krajevnega imena Ždovlje v Seidolach. Lahko bi pripovedovali še nešteto podobnih, deloma še bolj izmisljenih sprememb naših dobrih in starih slovenskih krajevnih imen. Kar sem tukaj povedal, je majhen odlomek tega tudi važnega narodoslovnega vprašanja. Primeri so iz mojega spomina, bilo bi pa dobro, da bi se tudi drugi naši ljudje, ki poznajo tudi več takih krajevnoimenskih spakedrank, oglasili ter jih navedli. Južnotrolskim nemško govorečim prebivalcem naj bo v tolažbo, da smo na področju potujčevanja krajevnih imen koroški Slovenci še mnogo bolj "srečni", kakor pa oni tam za Brennerjem.

Preselitev uradov koroške deželne vlade

Ker so v Celovcu začeli s podiranjem stare realke in izgradili novo poslopje na prostoru starega botaničnega vrta, je morala koroška deželna vlada svoje urade in ustanove preseliti. Različni uradi in njih službena mesta poslujejo v naslednjih poslopih:

Arnulfplatz 1: Deželni glavar, namestnik deželnega glavarja, deželni svetniki, direktor deželnih uradov varnostni direktor za Koroško, deželni šolski svet za Koroško, direkcija deželnega urada in oddelki 1, 4, 4a, 5, 5/1, 6 in 7 ter 8 (prometni referat), 11, 15, 17, 18, 19, deželni tiskovni urad in uredništvo lista "Kärntner Landeszeitung" ter deželni športni referat. — Tel. 36-01.

Burg: Oddelki 2, 9, 14, 16, 23d, štatistika in gospodarska služba, zvezni ljudsko-prosvetni referat, zvezni urad za spomenike, zunanjetrgovinski urad, zvezni ERP — kontrolni urad, komisar za begunce. — Tel. 36-61.

Landhaus: Oddelki 3 (državlanske zadeve), knjigovodstvo (dajatve) urada deželne vlade, urad deželnega zbora, deželni arhiv, deželni kontrolni urad, oddelki 22. — Tel. 55-01.

Pierlstrasse: Oddelki 6/a (premoženjska uprava), agrarna okrajna oblast, kmetijska in gozdna inspekcija, okrajni gradbeni urad, okrajni vodno-gradbeni urad, deželna gozdna inspekcija. — Tel. 36-76.

Sterneckstrasse 15: Knjigovodstvo, Uprava kmetijskih strojnih postaj, okrajni šolski svet, strokovni nadzornik za kmetijske poklicne šole. — Tel. 49-81.

Miesstalerstrasse (novo poslopje): Deželna gradbena direkcija z oddelki 21a, 21b, 21c, 23a, 23c, 24a, 24b, 25, 26a, 26b, 26c,

26d, 26e, Oddelek 10/1, 10/2, 10/3. — Tel. 36-01.

Khevnhüllerstrasse 27 in 29: Oddelki 8 (obrtne pravice) oddelki 11/1, 12 in 27 urad za proučevanje gorsko-kmetijskih obratov ter ustanova za proučevanje delovnih razmer. — Tel. 48-08, 48-09, 45-19.

Theatergasse: Uprava za državna poslopja I. Tel. 23-78.

Jesuitenkaserne: Oddelki 17a, urad za kontrolo živiliških potrebščin. Tel. 26-15.

Alter Platz 30: Koroška deželna zavarovalnica proti požarom. Tel. 58-47.

Domgasse 3: Deželna hipotečna banka. Tel. 24-16, 24-17, 35-98.

St. Velter-Strasse 47: Deželna bolnišnica. Tel. 37-51.

Za elektrifikacijo gorskih kmetij v libuški občini

Na pobudo libuškega župana Kristana so se pred nedavnim zbrali kmetje iz Šmarjete v gostilni pri Gutovniku ter se posvetovali o elektrifikaciji svojih gorskih in hribovitih domačij. Zanimanje je bilo precej živahno ter se je posvetovanja udeležila tudi večina povabljenih interesentov. Kot gostje in svetovalci na sestanku so bili prisotni tudi deželni poslanec Wit iz Velikoveca ter zastopnika KELAG-a in okrajne kmetijske zbornice.

Elektrifikacijska dela v vaseh Senčni kraj, Grablje in delu Borovij so v polnem teku ter bodo že v kratkem času končana. Ob tej priložnosti bi bilo po mnenju izvedencev najbolj ugodno, da bi vključili tudi višje ležeče kmetije v Šmarjeti v omrežje KELAG-a. Po prvem proračunu bi stroški naprave znašali okoli 560.000 šilingov. Postavili so odbor za elektrifikacijo ter za

predsednika soglasno izvolili župana Kristana, izvedbo gradbenega načrta pa so poverili elektro-tvrški Hollauf v Pliberku.

Brez dvoma bi bilo koristno, če bi mogli elektrifikacijski načrt zares tudi izvesti. Znano pa je, da morajo kmetje v teh hribovitih gospodarsko zapostavljenih krajih ter brez pravega močnega tržnega zaledja zmagovati velike gospodarske težkoče, če se hočejo ohraniti na svoji grudi. Mnogo jih je, ki se ukvarjajo z mislijo, da bi svoje gorske kmetije zapustili in se preselili. Dobre vozne poti, na katerem področju se je precej storilo, in elektrifikacija bi olepšala in zboljšala življenje tudi v tem kraju in mladina bi imela več veselja, da ostane na svojih domačijah. Zaradi tega bi bilo pričakovati, če bo res prišlo do uresničevanja tega načrta, da bo k temu tudi izdatna pomoč s strani poklicanih ustanov.

Med solčavskimi lovci je prijetno bivati

Prav zares: Bivanje v Solčavi, predvsem v Logarski dolini je prijetno, posebno ob dopustu za ljubitelja prirodnih krasot in plemenitega lova, najbolj pa zaradi odličnih gostoljubnih ljudi, ki živijo na tem koščku prelepe slovenske zemlje.

Na te kraje me veže premnogo lepih spominov. V rani mladosti, ko sem komaj pričel razumevati materine in očetove besede, sem si že zapomnil imena krajev Solčava — Logarski kot — Okrešelj — Turški žleb in druge. Na to pokrajino me spominja pripovedovanje moje matere, ki je pripovedovala, kako je imela kot pomočnica oskrbnika v Okrešlju opravka zaradi divjih lovcev pred sodnijo. Oče mi je premnogokrat pripovedoval, kako mu je šlo, ko je bil kot otrok pri neki majerci v Logarskem kotu. V Solčavi živijo še moji sorodniki, ki jih pogosto obiskujem v svojem življenju.

Nenazadnje pa me veže na te kraje zgodovina partizanske borbe. Tri leta je bila Solčava in Logarska dolina operativno področje koroških partizanov. Kmetije in kmetje v dolini so bili nekako naravno zaledje koroškega partizanskega gibanja.

Ni čudno, da sem tudi svoj letošnji do-

pust preživel med temi dobrimi ljudmi. Danes je v dolini globok mir. Tudi divjih lovcev ni več, ker vsak, kdor ima veselje do lova, lahko postane član lovske družine ter dobi uradno dovoljenje za lov. Lov gojijo po pravih lovskih načelih in pravilih, zaradi tega je stanje divjadi v gozdovih ter pečinah gora zadovoljivo in pestro. Ob takih zadovoljivih loviščih, sem se moral nasmejati, ko so mi pravili, da se gozdni veleposestniki na avstrijski strani pritožujejo, da hodijo tamošnji lovci na avstrijsko stran na divje love, kar je seve velik nesmisel, ker jim tega ni potrebno ter tudi ni nikogar, ki bi tvegalo tako kočljivo dejanje. Gamsov, srnjadi, velikih in malih divjih petelinov je malokje toliko, kakor jih ima lovišče solčavske lovske družine. Po 100 gamsov v skupinah lahko opazujemo, da o državnem lovišču sploh ne govorimo.

V žepu sem imel dovolilnico za odstrel enega gamsa ter enega srnjaka, ko sem se oglašil pri Plesniku v Logarski dolini. Dovolilnico za odstrel v državnem lovišču sploh nisem izkoristil, ker so me stari in mladi lovci lovske družine vabili na gamse v svoja lovišča. Stari Plesnikov oče mi je pokazal gamse kar izpred svoje hiše,

odkoder jih "pase" vsak dan. Dovolil mi je, da mesto njega lahko izvedem odstrel gamsa. Dovoljenju sem seve rad ustregel in zares ustrelil šestletnega kozla. Brž nato me je tajnik lovske družine tov. Damijan povabil na lov. Prenočila sva v visokogorskem revirju Zabrožnici v stari pastirski koči. Iz koč sva že opazovala gamse. Padel je prvi strel ter z njim sedemleten močan gam in Damijan je bil mojega lovskega uspeha zelo vesel.

Dodobra utrjen sem se pogumno odzval najtežjemu delu gamsovega lova na Hudem Prasku in Mrzli gori. Štirje lovci smo bili: Jože Herle, upravnik državnih lovišč in moj stari znanec iz partizanske borbe. Prav z njim sva 15. decembra 1942 kot prva partizana pridrli v Solčavo, ko so partizani prvič zasedli vas. Herle, Plesnikov Franci, Damijan in jaz smo ob veseli družbi upravnika iz Okrešlja Lojza in prisotnosti brhkih planink Francke, Pavle ter upravnice gostilne pri slapu Rinke napravili načrt za lov na gamse naslednjega dne. Dodeljen sem bil trojki, ki se je napotila čez Hudi Prask na Mrzlo goro (2208 d). Ob pol enajstih je že padel gam v Latvičah. Če bi bil sam, bi ga ne bil ustrelil, ker nemogoče bi bilo, da bi ga "živ" prinesel v Okrešelj. Kozel je bil mo-

čan, star devet let, imel je močno razkročene rogove, kar vse me je kot lovca zamikalo k strelu.

Srčne gostoljubnosti in tovariške pomoči, česar sem bil deležen med solčavskimi lovci, ne bom pozabil nikoli. Trije ustrešeni kapitalni gami v 14 dneh, to ni karsibodli na ta takšen uspeh sem nehoti zares ponosen. V loviščih sem ugotovil vzorno ureditev in načrtno gojenje divjadi. O tem bi mogel v priznanju lovskim tovarišem v Solčavi pripovedovati obširno, o čemur pa bom pripovedoval vsakemu našemu lovcu in tudi povedal, da solčavski lovci ne čutijo potrebe, da bi hodili na divji lov na avstrijsko ozemlje. Ob obisku v Robanovem kotu. pri predsedniku lovske družine Solčava tov. Francu Vršniku, sem prisostvoval seji lovske družine, kjer sem med drugim spoznal v njem in vseh članih ponosno zavest, da so na svoji zemlji svoji gospodarji in tudi gospodarji gamsov in srnjakov.

Tem potom kličem solčavskim lovcom krepek "lovski blagor" od vseh lovcev to stran meje, ki so dobre volje. Staremu Plesniku najstarejšemu lovcu, ki je tudi invalid, pa želim še prav posebej, da bi še mnogo "roženkrenskih" nedelj prepasel svoje ljubljene gamse.

Gašper

Kotmara vas

Minulo nedeljo smo prisostvovali veselomu življenjskemu dogodku dveh mladih ljudi iz našega kraja. Dogodek hočemo povedati tudi v našem listu, da ga zvedo tudi drugi ljudje.

Pri Knaberlu v Velinji vasi smo bili na svatovski, ki je bila zares prijetna in domača. Korak za skupno življenjsko pot sta storila Pavel Kropfič iz Velinje vasi in Niemec Giti, p. d. Žmukova na Plešivcu. Poročila sta se ženini in nevesti, ki po svojih skupnih vzorih in stremljenjih za vse lepo in dobro dajeta upravičeno upanje, da bo njuno vzajemno življenje zares harmonično, lepo in srečno do poznega življenjskega večera.

Oba mladoporočenca izhajata iz poštenih, spoštovanih in narodno zavednih slovenskih družin. Giti je bila ves čas zelo dobra in zvesta pevka v domačem prosvetnem društvu v Kotmari vasi in v cerkvenem zboru. Slišali pa smo jo večkrat tudi v radiu, ko smo jo poleg Francija Staslerja takoj prepoznali po njenem izvežbanim glasu in dejali: danes smo v radiu slišali Žmukovo Giti. Toda tudi na odru kotmariškega Slovenskega prosvetnega društva je večkrat pokazala svoje igralske sposobnosti ter je dobro podala tudi težje vloge. Tako je bila Giti vključena v slovensko narodno življenje, ker izhaja iz družine pri kateri je ostal živ čut dolžnosti in odgovornosti za ohranitev naše besede in slovenskega rodu na Koroškem. Našo besedo želimo ohraniti vedno živo med nami, z njo še naprej izražati naša najlepša čustva in jih vedno prelivali tudi v pesem, kakor je vedno rada storila tudi mlada novoporočenka.

Lepo je storilo Slovensko prosvetno društvo, ko je mladina novoporočencema ob poročni slavnosti poklonilo skromno toda pristrčno poročno darilo v znak hvalečnosti in priznanja za nevestino sodelovanje na področju naše prosvete. Darilo so novoporočencema podarili tudi cerkveni pevci.

Pavle in Giti sta si ustanovila lastno ognjišče in mlado družino. Ženin je priznan mizar, ki svojo obrt razume in jo izvaja v zadovoljstvo vseh naročnikov, nevesta pa je tudi marljiva in poznana z vsem potrebnim gospodinjstvom znanjem, zato smo prepričani, da bo njima lepo na skupni življenjski poti.

Mlademu novoporočenemu paru iskreno čestitamo v prepričanju, da bosta tudi svoji naraščaj vzgajala po vzorih, ki so njima lastni ter sta jih črpala v družinah iz katerih izhajata.

KOLEDAR

Petek, 2. oktober: Anđeli
Sobota, 3. oktober: Terezija
Nedelja, 4. oktober: Frančišek
Ponedeljak, 5. oktober: Placid
Torek, 6. oktober: Brunon
Sreda, 7. oktober: Kr. R. v.
Četrtek, 8. oktober: Brigita

Deset pametnih sinov

Ali veste, kje so Zaplote? Ne? Res ne? No, vam pa povem! Tam, kjer se končajo velike planke, ki ločijo ostali svet od Zaplot. In čez te planke pridejo Zaplotčani kaj malo v svet. Kadar pa pridejo, tedaj pogruntajo tudi takšno pametno, da je svet zlepa ne vidi. Najraje pa gredo v svet takrat, kadar je v sosednjem mestu semenj. Prva hiša v Zaplotah je velika bajta, kjer prebiva oče in njegovih deset sinov, deset pametnih sinov. Kar precej jih je, kajne? No, in ko je bil v mestu semenj, je poslal oče svojih deset pametnih sinov v mesto na semenj. Naročil jim je, naj kaj poštenega vidijo. Da bi kaj kupili, to ne, saj niso imeli ne sinovi ne oče prav nobenega beliča. Prodajajo pa lahko po mli volji svoja zijala, če le hočejo.

Tako jim je naročil, preden jih je poslal v veliko mesto. Pred odhodom jih je postavil v vrsto in jih preštel: "Eden, dva, tri, štiri, pet, šest, sedem, osem, devet, deset! Vsi glejte, da se vam kaj ne zgodi. Držite se za roke in ne spustite se, dokler ne pridete nazaj!" Dal jim je dva hlebca kruha in sinovi so se prijeli za roke ter odšli proti mestu. Na sejmu so prodajali zijala tukaj, prodajali jih tam. Tu jih je nagnal kramar, tamkaj pek in še celo policaj se jim je postavil skoraj za vrat. No, in ko so prodali dovolj zijal in si napasli oči, so se odpravili nazaj proti domu.

Mesto jih je utrudilo, zato jim je velika senca ob vodnjaku na njihovi poti prišla prav kakor nalašč. Posedli so v travo in prvič so si spustili roke. Saj jih ne bi, toda držeč se za roke niso mogli jesti.

Žulili so stari kruh, ko se je najmlajšemu nenadoma zahotelo vode. Sam, samcat je šel k vodnjaku in pogledal vanj. Toda kaj je videl v vodnjaku! Kar lasje so se mu naježili in prijel se je za glavo. V vodnjaku ga je gledal eden izmed bratov. Da,

rest! In prav tako kakor on, se tudi ta brat prijel za svojo glavo. Najmlajši je zakričal:

"Bratje! Eden izmed nas je padel v vodnjak! Rešiti ga moramo. Videl sem ga, kako je revež pomahal in se prijel za glavo."

"To ne more biti res," je odvrnil najstarejši. "Saj smo se vendar ves čas držali za roke. Grem pogledat sami!"

In je šel. Toda z grozo v očeh je videl, da je v vodnjaku res eden njegovih bratov. Prav razločno ga je videl na gladini vode. A še vseeno ni mogel verjeti, zato je brž tekkel k bratom, ki so še sedeli v senci in žulili kruh.

"Bratje!" jim je zaklical, "Prepričati se moramo, če smo še vsi. Oče nas je preštel, ko smo šli od doma, dajte, da vas preštejem še jaz!"

Bratje so se vstopili v vrsto in najstarejši jih je pričel štet:

"Eden, dva, tri, štiri, pet, šest, sedem, osem, devet..."

Sebe ni štel. Presenečen se je popraskal po glavi in pričel znova. Prav k vsakemu je stopil in se ga dotaknil s kazalcem. To-

da naj je štel od prvega k zadnjemu ali od zadnjega k prvemu, naštel jih je samo devet.

"Res, eden nam je padel v vodnjak. Rešiti ga moramo, da revež ne utone," je dejal bratom. "Če nam utone, nas požene oče od hiše in nikdar več ne bomo smeli na semenj!"

In so šli reševat. Najstarejši se je spustil prevdno v vodnjak in se z rokami oprijel vodnjakovega roba. Drugi brat je splezal po njem in se ga prijel za noge, tretji brat je splezal po obeh in se oprijel drugega za noge in tako četrty, peti, šesti, sedmi, osmi, deveti. Plesal je že deseti po tej živi lestvi, ko je pričelo najstarejšemu zmanjkovati moči v rokah.

"Bratje," je zaklical v vodnjak, "roke me bole. Pazite, pometi si jih moram!" In si jih je pomel. Toda komaj se je spustil, že so štrbunknili vsi skupaj v vodnjak.

K sreči voda ni bila globoka, a okopali so se pošteno. Pa tudi kričali so tako, da so privabili s svojim kričanjem sosednjega kmeta. Ko je videl, koliko je ura, je spustil

Kako se je ženila veverica

Slovenska pravljica

To se je zgodilo v tistem času, ko veverica še ni imela moža.

Jež bi jo rad dobil za ženo, zato ji je vedno nosil podkupnino, naj bi ga vzela. Kolikor jabolko je bilo v okolici, to vse je jež znosil veverici.

"No dobro," pravi nekoč veverica, "vzamem te za moža, ali dober moraš biti."

Jež je vse obljubil od velikega veselja.

Takoj pokliče volka za starešino, lisico za starešinko, zajca za druga, srno pa za

družico. Veverica je bila nevesta, jež pa ženin.

Naredili so veliko svatbo. Po svatbi pa gre veverica na smreko spat, jež pa za njo. Prideta v gnezdo in ležeta, da bi spala.

"Ti!" je rekla veverica ježu, "pojdi dalje, zelo me bodeš."

Jež je ubogal in se je umaknil nekoliko od nje. Zopet mu reče veverica:

"Ti, pojdi dalje, še vedno me bodeš."

Jež je ubogal in se je umaknil od nje. Tretjič mu zopet reče veverica:

"Ti, pojdi dalje, zelo me bodeš!"

Jež je ubogal in se je umaknil še dlje od nje. Tedaj pa: štrbunk! — In jež je padel na tla. Tako se je udaril, da ni nikdar več šel na drevo, pa tudi dandanes ne gre jež na drevo.

No, veverica je ostala vdovica in si je vzela veverčeka za moža.

Pa tudi z njim ni bila zadovoljna, tudi njega je porinila iz gnezda. Toda veverčček je bil pametnejši in ni padel na tla, temveč samo na prvo vejo. Tam se je prijel s krempljci in se od tam prepiral z ženo.

Doslej se nista pomirila, zato pa kriči veverčček tudi dandanes na veverico če se kje srečata.

že nekajkrat povedal, vrgel zadnji čik iz ust, ko je tiste usodne noči planil iz Rakove gostilne za Laznikom.

Spet je potegnil pismo iz žepa in ga začel smehljaje prebirati.

"Torej greš?" sem vprašal.

"Kam naj bi šel?" se je začudil.

"No," sem rekel z malce zavisti, "dovolj imaš in zdaj pojdeš, da si sezidaš hišo."

"Kakšno hišo le!" se je Amon zasmeljal iz srca. Nekaj časa me je izprašujoče gledal, potem pa vprašal: "Ali res misliš, da sem pošiljal Strgarju denar za hišo?"

"Sam si rekel." Nisem še opazil, da bi bil Amon govoril neresnico. Torej me je vendarle nalagal? "Ali imaš nezakonskega otroka?" sem vprašal naravnost hudobno.

"Imam otroka," je dejal, "celo dva, ampak ne nezakonska."

Debelo sem ga pogledal.

"Kakšna, če ne nezakonska?"

"Milikina otroka, Lipeta in Tonač."

Bolj in bolj sem se čudil.

"Kaj ti mar njena fantazija?"

"Ni tako, Marko," me je Amon zavrnil resno. "Kar je Toplaku, svojemu tretjemu možu, radila punčko, potem še dečka, sta bila otroka iz prvega zakona odveč pri hiši."

"In?"

"Laznik ni bil kaj prida mož in delavec, za dečka pa je le skrbel."

"No, in?"

Še vedno nisem razumel.

v vodnjak dolgo lestev, po kateri so splezali mokri bratje venkaj.

Slekli so premočene obleke in jih postavili drugo poleg druge v travo, da se na vročem soncu posuše. In tedaj je pristopil najstarejši k oblekam in jih pričel šteti:

"Ena, dve, tri, štiri, pet, šest, sedem, osem, devet...", deset! Bratje, vsi smo! Rešili smo brata! Hura! Pa smo ga le rešili! Zdaj pa kar hitro domov."

In pametni Zaplotčani so brž oblekli kar mokre obleke, se prijeli za roke in veseli kar so jih nesle noge odhiteli domov.

MATEJ BOR:

Palčki pihalčki

Kadar se Manja udari, pridejo

P

A

L

Č

K

I

PIHALČKI

in pihajo

pihajo.

Vsi zadihani,

vsil zasopihani,

se za trebuhe prijemajo

in sapo zajemajo,

ves čas pa pihajo,

ves čas, dokler boli,

Kadar pa več ne boli,

jo popihajo.

Kam?

H kaki drugi hiši.

Komaj se jok zasliši,

so že tam.

P

A

L

Č

K

I

PIHALČKI

so zmerom tam,

kjer kaj boli.

NI ZA VSE ENAKO

Planšarji, ki so vse poletje pasli govedo in drobnico, so se na zimo odpravljali s planine in si za slovo spekli ovco.

Vonj pečenke je privabil tudi volka, ki je od daleč zavisno gledal to pojedino in slino so se mu cedile. Jezno je zamrmral:

"Njim nihče nič ne reče, če bi pa jaz zmaknil eno ovco, to bi bilo vika in krikal! Preganjali bi me in zmerjali s krvoločnim tatomi!"

FRANCELJ IN HRUŠKA

Francelj in Tonček sta dolgo, dolgo gledala na drevo in Francelj je nenadoma zaklical:

"Še eno hruško vidim! Pa kako debela je."

Prav takrat je tudi Tonček zagledal eno hruško, le da je bil precej drobnejši.

"Daj, splezajva gor," je predlagal Tonček. Francelj pa se je samo obregnil:

"Meni ni treba nič plezati. Prej ko boš ti prišel gor, bom svojo že sklatil." In res

je začel klatiti s kamenjem. Metel je in metel, toda hruške ni in ni mogel zadeti, bila je previsoka. Tonček pa je svojo že utrgal in se je sedaj vračal nazaj. "Moram jo prej dobiti, kot pride na tla," je spreletelo Francelj. Začel je meriti bolj natančno in res: sklatil jo je. "Hura, pa jo imam!" je zavpil.

Toda hruška se je skotalila po bregu navzdol in obstala na cesti. Prav takrat je privozil mimo kamion in kolesa so šla prav čez njo.

Zoro Zorin

drem ovitku list papirja, popisan s svinčnikom. Navadno je list dvakrat, trikrat prebral in ga z ovitkom vred sežgal. To so bila, kot mi je povedal, pisma njegovega "blagajnika". Včasih sem vprašal, kaj mu piše Strgar, njegov sosed, kateremu je pošiljal denar za hišo. "Nič posebnega," je navadno odgovoril. "Kdaj bo dovolj za hišo?" sem še vprašal. "Zrno do zrna pogaja, kamen do kamna palača," je dejal z nasmeškom, ki je bil bolj izraz zadrege kot zadovoljstva. Tokrat je potegnil iz modrega ovitka, kot sem videl mimogrede, poleg lista, popisanega s svinčnikom, še polo belega papirja, popisano na obeh straneh s črnilom. Lista še pogledal ni, tisto polo pa je nekajkrat prebral. Še preden je legel, je stopil z njo pod luč. Tako, sem z žalostjo ugotovil, najinega skupnega življenja je konec. Kdaj se bova spet videla? Čakal sem, da mi sam pove. Ni mi povedal ne tisti večer in ne naslednjega jutra, ko sva, kot po navadi, zgodaj vstala in odšla pred postajo, če bi morda ujela kako delo. Zaman sva se ponujala. Proti pol dnevu sva odšla v park. Sedela sva v senci starih zidov, ki so nekoč varovale prehod čez reko Mozelo. Bilo je malo sprehajalcev. Tu in tam dijak ali šolarček in kak brezposelni, ki je stikal za čiki. Vsaj tega ponižujočega posla mi ni bilo treba opravljati. Kolikor sem se bil prve merlewaldske čase privadil kajenju, sem se mu bil zlahka odvadil, Amon pa je, kar mi je

Kje ste, Lamutovi?

52 Anton Ingolič

Prenočišče sva imela v zanikrnem predmestnem hotelu, v dvoriščni sobi, kjer je bilo pet postelj; razen naju. So se gostje menjavali skoraj vsak dan. Amonu mesto ni bilo všeč, bilo je preveč hrupno, jaz pa sem prav rad pohajkoval na večer po bogato razsvetljenih ulicah. Opazil sem, da je Amona bolj kot mene težilo, ker nisva dobila stalnega dela. Le tu in tam sva namreč zaslužila kak frank: zmetala sva premog v klet, našagala drv, okopala vrh, pospravila dvorišče, pomagala naložiti tovornjak ali ujela kak drug priložnostni zaslužek, v glavnem pa živela od prihrankov, ki so se naglo krčili, čeprav sva živela samo še ob vodi in kruhu.

Pisala sva materi, naj proda, kar sva pustila doma, Amon je imel prazno obleko in nekaj perila, jaz pa celo dve obleki, par popolnoma novih čevljev, precej perila in kolo. Čez teden dni sva dobila denar in povabilo, naj se vrneva, če ne dobiva dela, kajti nihče ne bo zaradi naju stradal. Tisto soboto je Amon dobil pismo, kakršnih je že nekaj prišlo iz Podloga: v mo-

"Če laznik ne more več skrbeti za njiju, potem..."

Končno se mi je le posvetilo.

"Amon, ali še ni bilo dovolj kazni?"

"Tisto tiho, dolgo leto sem premislil o vsem. Takoj potem sem pisal Strgarju. Sporočil mi je, kako je z otrokoma, zato sem jaz prevzel skrb za njiju." Z očetovskim zadovoljstvom je nadaljeval. "Lipe, starejši, se je izučil za kovača, Tonč, mlajši pa... No, beri, kaj piše Tonč!"

Preletel sem z lepo pisavo popisano polno Tonč se je Amonu zahvalil za pomoč. Brez Amona bi bil hlapec kje v Podlogu ali na Strmcu, tako pa je dokončal učiteljske. Sprva je bilo težko. Prvi dve gimnaziji je napravil privatno, seveda tega ne bi bil mogel, če ga ne bi bil vzel k sebi gospod Orešič za šilinge in franke, ki jih je Amon pošiljal Strgarju. Tudi v tretjem razredu mu ni šlo dobro, šele v četrtem je ujel korak z drugimi. Na učiteljsku ni imel nikakih težav, pred tednom dni je napravil maturo s prav dobrim uspehom. Žal ne more Amona klicati za krušnega očeta, niti ga ne more imeti za prijatelja njihove družine, vendar mu je hvaležen za pomoč. Do učiteljskega poklica ima veselje, trudil se bo, da otroci ne bodo imeli take mladosti, kot jo je imel on, kot sta jo imela oba z Lipetom. Naj oprusti, da mu piše, čeprav je Strgar dejal, da tega ne želi; moral se je oglasiti in zahvaliti v svojem in tudi v

ZA GOSPODINJO IN DOM

Mati in otrok v vražah raznih narodov

Odkar svet stoji, je bilo, je in bo otrok zelo važno vprašanje v človeškem življenju. Tako pri civiliziranih narodih kot pri zaostalih plemenih vsega sveta je otrok in njegov prihod na svet vedno vesel dogodek, ki se ne tiče samo staršev. Pri ljudstvih, ki živijo v tesnem stiku z naravo, pa tudi pri podeželskih ljudeh v civiliziranih državah se je nakopičilo okrog tega dogodka veliko navad in običajev, ki imajo pogosto zdravno praktično podlago.

Skrivnost spočetja in rojstva je rodila v ljudski domišljiji pravljice o izvoru otrok, pravljice, ki jih sicer nihče ne verjame, pa se vendar prenašajo iz rodu v rod. Pri nas govorimo o štorclji, ki nosi otroke. Ponekod pravijo, da otroci prihajajo iz tolmu nov in ribnikov, v severni Evropi iz morja. Na Švedskem dobi mati otroka iz vollega drevesa, če kadi oče pipo. V Franciji se skrivajo otroci, preden zagledajo luč sveta, pod zeljnimi listi, v Angliji v peteršiljevih gredicah. V šlezviškem Amrumu čakajo otroci v studencu, kjer jih varuje varuhinja s koso in zato mora mati pred porodom ležati.

Ženo, ki pričakuje otroka, spoštujejo in varujejo skoraj pri vseh civiliziranih in ne-civiliziranih narodih. Pri prebivalcih Nikobarskih otokov v Bengalskem zalivu je navada, da je vsega dela oproščena ne samo noseča žena, ampak tudi njen mož! Za takšne srečne starše skrbi sorodstvo, tako da bodoča mati in njen mož nimata drugega dela, kot da obiskujeta sorodnika za sorodnikom. Povsod sta kar najbolje pogostčena, zakaj ljudje verujejo, da tak obisk pričara gostiteljem obilno potomstvo. Temu nasprotno pa velja pri mnogih zaostalih narodih žena v času nosečnosti za

nečisto in jo ločijo od moškeve postelje, večkrat pa tudi od mize. Pri nekaterih plemenih afriških in polinezijskih črncev ne sme občevati žena z moškim ves čas ali pa samo v zadnjih mesecih nosečnosti, pa tudi še po porodu traja ta prepoved, dokler doji (vsaj 8 do 10 mesecev).

Ne glede na razne običaje se mora noseča žena zlasti pri zaostalih narodih ravnati po mnogih vražah in verskih predpisih. Tako mora predvsem zaklinjati in rotiti zle duhove in nositi cel tovor amuletov. Dalje mora žrtvovati dobrim božanstvom, da bi ta vzela v varstvo otroka, ki ga nosi pod srcem. Na Kitajskem verujejo, da živi duša otroka, ki ga nosi mati, nekje v bližini staršev. Zato je treba skrbeti, da bi duša ne

imela vzroka iti v drugo telo in bi se otrok rodil mrtev. Na Grškem ne sme mati, če noče škodovati plodu, sedeti pod platno ali topol.

Rojstvo samo je skoraj pri vseh narodih združeno z najrazličnejšimi obredi in slavnostmi. Menda le pri nekaterih redkih afriških plemenih ne vzbuja prihod otroka nobenega zanimanja. Drugače pa je to pri vseh narodih enako vesel dogodek. Seveda odloča o stopnji radosti tudi spol otroka. Pri večini prednjači povsod sin. Toda pri velikem delu afriških in avstralskih plemen slavijo rojstvo hčerke veliko bolj sijajno, ker je tam žena kot mati bodočega pokolenja, žarišče rodbine in vsega javnega življenja.

Ko gobe rastejo

Gobe so okusno dopolnilo k hrani. Tudi kot samostojno jed h kruhu jih znajo naše gospodinje dobro pripraviti. Razen tega pa imajo suhe gobe lepo ceno in nudijo tistim, ki jih prodajajo, znaten dohodek.

Za „gobjo sezono“ ne bo škodovalo, če naši gobarji dobe nekaj koristnih navodil. Nabiralec gob naj ima za nabiranje kosarico in nož. Napačno ravna tisti, ki nabira gobe z aktovko, mrežo ali stisnjenim črkarjem. Kosarica za nabiranje naj ima široko, trdno dno, da se gobe ne mečkajo.

Gobo je treba očistiti takoj, ko jo pobereš. Od gozdnih tal so gobe polne iglic ali mahu ter druga drugo nasmetijo, če niso sproti očiščene. Takšne gobe na pogled niso niti najmanj okusne, a tudi čistimo jih doma izredno težko.

Nabiraj le gobe, ki jih res dobro poznaš. Če si v dvomu, ali je goba užitna ali ne, je ne poberi. Spomnim se tragičnega primera dveh mladih zakoncev, ki sta v preteklem poletju prišla na poročno potovanje, a sta oba podlegla zastrupljenju z gobami, ki sta jih sama nabrala in pripravila. Sicer pa bi tudi naši zdravniki iz svoje prakse o zastrupljenih z gobami lahko marsikaj povedali.

Ne nabiraj starih, črvivih gob, ker za hrano niso primerne. Gobo v gozdu nalahno odvij, da ne poškoduješ podgobja. Ne potegni je s tal hlastno, saj ti ne bo ušla, če si že pri njej! Ne hodi po gozdu z odprtim nožem, kaj lahko se spotakneš in — nesreča nikoli ne praznuje... Če si kadilec, se seveda v gozdu ne boš odrekel cigareti. Bodi pa skrajno previden, da ne zanetiš gozdnega požara.

Gobe, ki so namenjene za sušenje, pa naj bo to za prodajo ali za uporabo doma, morajo biti čvrste in zdrave. Narezati jih je treba na približno tri milimetre enako debele rezine. Naložimo jih na rešeta, a če teh nimamo, na desko in tudi bel, čist papir. Najlepše se gobe sušijo na vročem son-

Vaši okraski iz jantarja

Zdi se, da zlahtnim in polzlahtnim kamnom zelo prija alkohol. Tako skoro ni boljšega sredstva za čiščenje dragih kamnov, kot je špirit. Toda za vsak primer vas opozarjamo, da to ne velja za jantar (Bernstein). Kajti jantar bi postal pri takem čiščenju moten in neprozoren. Nič čudnega, saj ne gre za mineral, pač pa za okamenelo smolo

RAZPOKANE

ustnice

Hladno in vlažno vreme se nam že nekaj časa vsiljuje. Še malo, pa bomo zopet imele razne drobne kozmetične skrbi. Mnogi nam zaradi mraza razpokajo ustnice. Tiste, ki imamo občutljive ustnice, pričnimo najboljše že sedaj z zelo enostavnim postopkom:

■ Zjutraj in zvečer krtačimo ustnice z mehko ščetko, da poživimo krvni obtok — seveda ne premočno, da ustnic ne ranimo.

■ Žvižgajmo! To je zelo dobra „telovadba“ za usta.

■ Ustnice natrimo vsak večer in vsako jutro z masno kremo.

■ Pozimi še celo uporabljamo rdečilo za ustnice, ki vsebuje maščobe. Rdečilo zvečer pazljivo odstranimo.

■ Če ustnice kljub temu razpokajo, predvsem ne trgajmo razpokane kože.

■ Če so razpoke pregloboke (do krvi), nikakor ne uporabljamo rdečila, dokler koža ni popolnoma cela.

cu, seveda pa jih je treba ponoči spraviti pod streho, da se ne napijejo vlage. Ko so rezine na eni strani suhe, jih je treba obrniti. Prav lepo se tudi sušijo gobje rezine napelane na nit. Tu odpade vsako obratovanje, treba je le paziti, da se na niti ne stiskajo, ker mora priti zrak do vsake rezine. Če že ne gre drugače, sušimo gobe tudi na peči ali na štedilniku. Vendar moramo biti pri sušenju na štedilnikovi plošči previdni in jih naložiti na papir preko plošče tedaj, ko nismo kuriti in plošča ni več vroča, da se gobe ne zasmodijo. Suhe gobe morajo šumeti in se lomiti ter morajo imeti svoj značilni prijetni vonj. Najbolje jih je imeti spravljene v platneni vrečki na toplem in suhem prostoru, ker so zelo dovzetne za vlago in se na vlažnem mestu pokvarijo.

Naučimo tudi otroke ob pravem času spoznavati gobe in z njimi pravilno ravnati.

Poskusite

Piščanec v papriki. Očiščeno pišče nareži na poljubne kose in osoli. Na masti prepraži drobno narezano čebulo, dodaj osoljeno piščo, potresi s papriko in limonino lupinico ter duši pokrito. Ko bo meso že lepo opečeno, posuj še žlico moke in še nekoliko prepraži, nato zalij z zajemalko juhe ali vode, prideni še nekaj žlic smetane in pusti jed, naj še nekoliko povre. Podaja se k dušenemu rižu, cmokom ali testeninam.

Kuhan kruh. Kadar delate kruh, denite hlebeček testa na stran. Vzhajanega denite v priček, ki ga porablja za kuhanje štrukljev. Ogle prička zavežite tako skupaj, da voda ne bo prišla do testa, vendar pa mora imeti testo dovolj prostora, ker bo še naraslo. Tako pripravljeno testo kuhajte v sla-

nem kropu pol ure ali več, po velikosti hlebečka. Lahko preizkusite s pletilko, če je testo prekuhan. Če potegnete v testo zabodeno pletilko tako, da se na njej ne bo lepilo surovo testo, je hlebeček dovolj kuhan. Kuhan kruh narežite in zabelite z drobtinami ali postrežite k omaki.

Parjena špinača. Špinačo očisti in operi ter nareži na rezance. Na razbeljenem olju ali masti prepraži drobno narezane čebule ter dodaj narezano špinačo in pokrito pari. Če bi se prekmalu izsušila, dodaj nekaj žlic vode. Primešajte še malo zdrobljenega česna in drobno narezanega petršilja ter, če imate, nekaj žlic smetane. Tako pripravljena špinača obdrži dosti več dragocenih hranilnih vrednosti (železo, vitamini itd.).

imenu svojega brata Lipeta, ki zdaj služi vojsko.

Vrnil sem Amonu belo polo. Nekaj časa sem gledal molče stara obokana vrata, skozi katera je v minulih stoletjih šlo na sto in sto tisoč ljudi, o katerih ničesar ne vemo. Toda koliko vemo o ljudeh, ki jih poznamo, s katerimi živimo, ki so naši najboljši prijatelji?

„Amon,“ sem se slednjič oglašil, „to je več vredno ko hišica v Podlogu. Kovač in učitelj, to sta tvoja sinova, ti si ju postavil na noge.“

Amon se je dvignil.

„Tako,“ je dejal z olajšanjem, „zdaj sem se šele, tako se mi zdi, oddolžil do kraja. Pridi, plačam za steklenico belega!“

Nekaj tednov pozneje sva izvedela, da je jeseni mogoče dobiti delo v Champagni. Čeprav je bilo do trgatve še dober mesec, sva prodala vsak svoj kovček, si kupila torbo, spravila vanjo, kar sva imela, in jo mahnila po široki asfaltirani cesti proti jugu.

Nisva še prišla do petega kilometrskega kamna zunaj mesta, ko nas je bila že velika gruča. Midva z Amonom sva bila najbolj sveža, še najdostojneje oblečena in tudi najbolj pri močeh. Tovariši, v zaprašenih, oguljenih oblekah in raztrganih čevljih, so bili upadli lic in njihov korak je bil mlahav. Govorili so poljski, italijanski, španski. Čez čas sva zapela, najprej slovenski, potem še v drugih jezikih. Kolikor dalje smo hodili, toliko več nas je bilo.

Petnajst, dvajset. Zdelo se mi je, da so brezposelni vse Francije zbrani na tisti široki asfaltirani cesti, po kateri so s stokilometrsko hitrostjo brzeli avtomobili francoskih in drugih znamk. Zanosno sem stopal v prvih vrstah te umišljene armade. Toda ko sem se čez dolgo spet ozrl, sem razočaran zagledal za seboj samo dva mlada človeka, fanta v hudo ponošeni rjavi obleki in dekle v prekratki krili, drugi so zaostali, posedli v senco dreves ali stopili na rob ceste, da bi od gospode v drvečih avtomobilih izprosili kak frank.

Tisto poletje nisva jedla vsak dan, vendar nisva pokusila tudi po teden dni, toda na jesen sva bila pijana vsak večer, čez dan pa sva se nekajkrat nazobala grozdja. Meni je prišla tu in tam v roke tudi kakšna ženska. Bili so lepi, veseli dnevi in opojne noči. Žal je prehitro minilo. Še preden so zapihali mrzli vetrovi, sva bila spet na cesti.

Čez teden dni ali kaj je Amon v manjšem kraju našel delo, da si boljšega ni mogel želeli: dokončavali so tovarniški dimnik, ki so ga že prejšnje leto začeli graditi, a so gradnjo opustili zaradi krize, toda lastnik, ki je imel večja posestva nekje v Afriki, je le zbral toliko denarja, da bo lahko pokrtil glavno tovarniško stavbo in dozidal dimnik. Ker strežev niso jemali, sem si zapisal Amonov naslov in jo čez nekaj dni mahnil dalje na jug, čeprav je Amon hotel deliti zaslužek z menoj. Na

glavni cesti sem se pridružil trem Italijanom, ki so bili namenjeni v Marseille.

„Tam je velika luka, tam so ladje, tam je dela dovolj!“ so ponavljali, kot da jih v Marseillu čaka gosposka služba.

„In kako boste prišli tja?“

„Na cesti je dovolj tovornjakov, na železniških tirih še več tovornih vagonov!“ Marseille!

Veliko mesto, velike ladje, veliko bogastvo, a tudi velika revščina! In še nekaj: morje. Stal sem ure in ure na obrežju in pozabil, da se zadnji čas nisem niti en dan najedel do siteda, tisti dan pa sploh nisem imel še ničesar v ustih. Samo strmel sem predse. Ni bilo videti, kje se je spajala sinjina neba s sinjino morja. Tu spredaj vse živo, velike in majhne ladje, ljudje bele in črne polti, hrup in kričanje pa zavijanje siren in ropot strojev, a tam dalje sinjina, tiha, brezkončna.

Do večera se nisem premaknil iz pristanišča, Italijane sem seveda že davno izgubil. Šele ko se je proti polnoči pristanišče umirilo, sem se jel ogledovati, kam bi legel. Opazil sem, da so mnogi, morda ribiči in mornarji, morda brezposelni, spravili v prazne čolne, ki jih je bilo na stotine in stotine privržanih k obali. Tudi jaz sem si našel enega. Ni bilo še tako hladno, da ne bi mogel prenočiti na prostem. Čoln se je nalahno pozibaval, luči v vodi so vztrepetavale, a glasovi in kriki ljudi so se oddaljevali, dokler niso popolnoma utihli.

Drugo jutro sem začel z delom, to se pravi z iskanjem dela. Kmalu sem se prepričal, da so Italijani govorili več, kot je bila resnica. Dela ni bilo ne v pristanišču ne v skladiščih ob obali. Vse do noči sem zaman povpraševal. Od lakote in izčrpanosti se mi je delalo temno pred očmi, pristanišče z ladjami in ljudmi vred se je spreminjalo v nekakšno sanjske provide. Ali sanjam ali res dvigajo iz trebuha velikih ladij vreče pšenice, sladkorja, moke in kave? Ali res plavajo po nebu zmrznjena telata in ogromni kosi goved, po pomolu pa valijo sode vina in olja? Kaj pa tistale grčice tam? Ali ne stegujejo brezposelni razcapanci koščeni rok proti lepo oblečenim gospodom in gopem, ki se zanje niti ne zmenijo? V sanjah se preoblikuje rado družiti z revščino, bedo, pomanjkanjem, toda ali je to mogoče tudi v resnici?

Odtrgal sem se od luči na pomolu in odpravil v tesno, slabo razsvetljeno ulico. Že pri prvem koraku me je ustavilo dekletje s kričeče rdeče pobarvanimi ustnicami in iz-zavajočim pogledom.

„Coco, hočeš ljubezni?“

Začuden sem jo pogledal.

„Samo pet frankov, coco!“

„Da bi imel pet frankov, dekletje, bi šel večerjati!“

„Tudi jaz bi šla, moj coco! Danes še nisem jedla.“

„Tudi ti?“

(Se nadaljuje)

EVROPA PRED VIHARJEM

Reichstag v plamenih

Nastopi priča Kämpfer. Sodni akti kažejo, da se ta priča že od mladih let ukvarja s krajo in da je bila kot tat že trikrat obsojena na strogi zapor.

In še naslednji — Lebermann. Pred sodiščem daje pri izpraševanju nasprotujoče si izjave in sodišče ugotavlja, da je temu vzrok omajano duševno stanje.

Dimitrov preide v napad. Zahteva pojasnilo, zakaj pred sodišče pozivajo take priče. Predsednik ga prekine. Dimitrov vztraja:

Priče — nacistični poslanci

Tudi nastop treh nacističnih poslancev ne more rešiti obtožbe. Nastopajo Karwahne, Frey in Kroyer. Izpovedujejo, da so v Reichstagu videli Torglerja skupno z Lubbejem in Popovom. Že naslednji dan po požaru, ko so listi prinesli policijsko poročilo, so „spoznali“, da je požar zanetil Torgler. Odšli so na policijo in ga prijavili.

Dimitrov zahteva od Kroyera pojasnilo zaradi njegovih nasprotujočih si izjav v predhodni preiskavi, kjer je dejal, da je bil tisto noč pri Göringu, sedaj pred sodiščem pa pravi, da je bil pri Göringu naslednji dan. Kroyer zlobno odgovori: „Pet minut po polnoči, to pomeni jutri.“

„Pod jutri navadno razumemo nekaj drugega. Imam vtis, da so izpovedi priče lažne, da so izmišljene, potem ko je dobil ustrezajoča navodila.“

Vsem v dvorani je jasno, da Dimitrov namiguje na Göringa, od katerega je Kroyer dobil navodila.

Predsednik proti Dimitrovu, da mu bo odzval besedo. Dimitrov pa že bliskovito napade celotno preiskavo. Poslancu Kroyeru, ki je sicer vdan nacistični funkcionar, ki se bavi z avstrijskimi vprašanji, postavlja Dimitrov naslednje vprašanje:

„Ali je priči poznano, da nacionalsocialisti delujejo v Avstriji ilegalno, da se poslužujejo lažnih potnih listov, ilegalnih stanovanj in da se njihov položaj v tem pogledu ne razlikuje od položaja, v katerem so se

„Dovolite mi kot obtoženemu, da govorim. Stvari sem imenoval z njihovim pravi imenom. Razumljivo, da je to za obtožbo velika sramota, ker je večina njenih prič ali duševno bolna ali pa so zločinci.“

Dimitrov s svojimi vprašanji naravnost slači nacistične priče. Prisili jih, da vsi zmedeni begajo s svojimi pogledi po sodni dvorani, kot da iščejo pomoči. Priče prihajajo in zmedene odhajajo: 20 policistov, osem državnih uradnikov, šest provokatorjev in dva vohuna.

znašel jaz kot bolgarski komunist v Berlinu? Ali ni njihovo delo za avstrijski nacizem prav tako ilegalno kot moje za bolgarski komunizem? Ali avstrijski nacisti ne tiskajo listov in letakov izven Avstrije in jih pošiljajo v Avstrijo? Ali priča ve, da avstrijski nacionalsocialistični funkcionarji živijo v Nemčiji in delajo za nacizem v Avstriji?“

Kroyer pobesni in vzklika: „Kakšno zvezo ima to s požarom? Jaz sem Nemec in imam pravico delati v Avstriji. To je treba ločiti.“

Dimitrov s sarkastičnim nasmehom pojasnjuje:

„Zelo dobro razločim razliko med nacisti in komunisti. Vem, da je med mojim komunizmom in vašim nacizmom razlika kot med nebesi in peklom. Hotel sem samo pokazati, da v pogojih ilegalnosti ne nosijo lažnih potnih listov samo komunisti.“

Predsednik prepove Dimitrovu nadaljnja vprašanja. Prepozno. Dimitrov se nasmehe in zaključi:

„Zelo mi je žal, da nimam priložnosti za prosto debato s to pričo.“

Poslanec Karwahne je bil nekoč levičar. Dimitrov prekine njegov histerični govor z vprašanjem:

„Vi, Karwahne, ste sedaj vpliven nacionalsocialist, ker v nasprotnem primeru ne bi bili poslanec v Reichstagu?“

Z dobro namerjenim udarcem je Dimitrov odpravil Karwahneja.

Dvoboj z ministri

Ladja nacistične obtožbe se potaplja. Na pomoč hitita nacistična ministra Göring in Goebbels.

V sodni dvorani v Leipzigu se bije dvoboj med Göringom in Dimitrovom. Göring, za Hitlerjem najvidnejši funkcionar fašistične Nemčije, prihaja v dvorano. Spremlja ga počen telesna garda. Občinstvo v dvorani vstane in ga pozdravlja z nacističnim pozdravom. Občinstvo — skoraj izključno sami nacisti — je pripravljeno, da zaploska na vsako njegovo besedo.

Göring govori uro in pol. Njegov govor je ena sama obtožnica proti komunistom. Tedaj prevzame Dimitrov stvar v svoje roke. Že po prvih vprašanjih, ki jih postavlja Dimitrov, Göring izgubi oblast nad seboj. Vprašanja pa se vrstijo drugo za drugim:

„Ugotovljeno je, da je van der Lubbe prebil noč pred požarom v Königsdorfu in tam spoznal nekatere osebe, katerih imena niso znana. Kaj ste vi kot minister notranjih zadev ukrenili 28. in 29. februarja, da bi se ugotovilo, na kakšen način je nastal požar in kako je van der Lubbe prišel v Reichstag?“

— Königsdorf je policijsko prenočišče in s tem vprašanjem Dimitrov nakazuje, da je treba požigalce iskati v tej smeri. In ker je Göring notranji minister, namiguje s tem vprašanjem na neposredno udeležbo Göringa pri požigu Reichstaga.

Minister izjavlja, da je dal splošna navodila in da je dal tudi navodila, da se preišče Königsdorfsko prenočišče. Na ta način sam prizna, da se s Königsdorfskim prenočiščem odkriva značilna razpoka v preiskavi. Dimitrov nadaljuje:

„Vi ste izjavili, da so Reichstag zažgali komunisti. Ali ni ta vaša izjava vplivala na policijsko preiskavo?“

Minister se skuša izviti:

„Policija je dobila navodilo, da vodi preiskavo v vseh smereh. Jaz kot minister notranjih zadev sem dal splošna navodila. Ugotavljanje podrobnosti in dejstev pa je delo policije. Dejavnost komunistične partije in njen zločinski svetovni nazor sta govorila o tem, da je treba iskati požigalce v tej smeri.“

Dimitrov dostojanstveno izjavlja, da se komunistična partija bori in da se bo borila proti fašizmu in da bo iz te borbe izšla kot zmagovalka. In že vpraša ministra:

„Vi ste kot minister notranjih zadev izja-

vili tisku 28. februarja, da je Torgler sodeloval pri požigu Reichstaga in da je van der Lubbe imel pri sebi člansko knjižico komunistične partije. Na kakšni osnovi je bila dana takšna izjava?“

Göring poskuša pojasnjevati: „Če so policijski agenti to izjavili tisti večer na mestu požara, tedaj pomeni, da je bilo to utemeljeno.“

Toda Dimitrov že prehaja v nov napad: „Toda tu na sodišču so policijski agenti soglasno izjavili, da pri Lubbeju niso našli nobene partijske knjižice.“

Ker ga je Dimitrov ulovil na laži, Göring potane ves rdeč in začne kričati: „Jaz sem prepričan, da je treba samo v krogu ljudi z vašim zločinskim svetovnim nazorom iskati požigalce.“

Dimitrov zada odločujoč udarec: „Ali je gospodu ministrskemu predsedniku znano, da partija, ki temelji na tem zločinskem svetovnem nazoru, zmagovito upravlja šestino zemeljske oble — Sovjetsko zvezo?“

„Zal,“ uide ministru.

Dimitrov zada ministru nov udarec: „Ali je ministrskemu predsedniku znano, da je Nemčija v diplomatskih stikih s to državo in da Sovjetska zveza s svojimi naročili daje delo in kruh sto tisočem nemških delavcev? Je to znano?“

Predsednik sodišča hiti, da bi pomagal Göringu in zahteva od Dimitrova, „da prekine s komunistično propagando“. Dimitrov ne popušta:

„Göring tukaj vodi nacionalsocialistično propagando. Komunistični svetovni nazor ni zločinski.“

Göring se ne more več obvladati. S peno na ustih se zakadi proti Dimitrovu in s stisnjenimi pestmi kriči: „Nisem prišel sem, da me zaslišujete kot sodnik in da mi dajete lekcije. Vi ste razbojnik, ki bi že davno moral viseti na vislicah!“

Predsednik sodišča poskuša znova rešiti položaj sodišča in ministra. Zato se obrača k Dimitrovu: „Ali vidite, kako z vašo komunistično propagando jemljete potrpljenje priči in jo izzivate, da tako ravna?“

Dimitrov poda izključno politični smisel tega prizora z mirno in zelo pomembno pripombo: „Jaz sem zelo zadovoljen z odgovorom gospoda ministrskega predsednika.“

Göring za trenutek pozabi, da je na pro-

cesu samo priča in da so njegove pravice točno omejene. Ves besen ukazuje policajem, da Dimitrova odpeljejo iz dvorane. Dimitrov pa že izrablja ta trenutek in s sarkastičnim nasmehom izgovori besede, ki so postale zgodovinske: „Vi ste bojote mojih vprašanj, gospod ministrski predsednik.“

Policaji s silo vlečejo Dimitrova, ki protestira. Sodišče hitro oblikuje Göringovo povelje in sklene, da se Dimitrov odstrani s procesa. Sredi vika in krika, v katerem se je končal ta dvoboj med predstavnikoma dveh svetov, se čuje besno ministrovo vzklikanje: „Vi ste razbojnik! Jaz se vas ne bojim! Pazite se! Prišli mi boste v roke, ko boste izven tega sodišča!“

Svet je ostrmel nad to razburljivo sceno. Priča-minister — pred vrhovnim sodiščem žuga obtožencu in ga meče iz sodne dvorane! Nikjer na svetu priča nima te pravice. Pred nobenim resnim sodiščem se kaj takega ne bi moglo zgoditi. In prav zaradi tega, ker se to dogaja v nacistični Nemčiji, svet priznava, da je v tem neenakem dvoboju zmagal obtoženec — Dimitrov.

Na dan 8. novembra se je pojavil pred sodiščem kot priča naslednji minister — Goebbels, minister propagande, ki skuša popraviti vtis, ki ga je povzročil nerazsoden Göringov nastop, o katerem se je takoj raznesel glas tako v Nemčiji kot tudi v inozemstvu. Goebbels je prepričan, da ima vse adute v svojih rokah. Ta politična lutka smatra samega sebe za najbolj sposobnega „propagandista“ nacistične ideologije in zato Goebbels, že po prvih vprašanjih Dimitrova, hrabri sam sebe in izjavlja:

„Jaz razumem, kaj hoče Dimitrov. On je izkušen v propagandi, toda jaz sem prav tako izkušen. Mene ne bo vrgel iz ravnotežja.“

Goebbels prav tako ne dvomi, da so Reichstag zažgali komunisti. Pred sodiščem trdi, da je bil presenečen, ko je zvedel za požig Reichstaga.

Dimitrov ima samo en smoter: on hoče, da se proces vzdigne na visoko politično raven. Zato vpraša ministra, ali je res, da so nekateri nacisti in tudi nacistične skupine ubijali delavce? Goebbels se skuša umakniti temu vprašanju in izjavlja, da je Führer — Hitler — grajal to početje in kaznoval vse, ki so to počeli.

Dimitrov takoj zaposli Goebbelsa: „Kaj ni sam Führer pozdravil ubijalce in ali se ni z njimi solidariziral?“ — Dimitrov je namignil na znani Hitlerjev telegram ubijalcem v Potempi, ki so bili za časa Papenove vlad obsojeni na smrt, ker so ubili delavca Pitzrucha. Dimitrov pa svojo misel še razvija:

Göring je izjavil pred sodiščem, da komunizem pomeni ubijanje. Znano je, da je bilo v Nemčiji po vojni nekaj političnih umorov. Ubila sta bila voditelja delavskega razreda — Karl Liebknecht in Rosa Luxemburg. Ubila sta bila tudi buržoazna politična delavca Rathenau in Erzberger. Priča naj pove, kdo je izvršil te politične umore v Nemčiji? Ali je znano, da so morilci v desničarskih krogih, ki so danes zavezniki nacistov?“

Goebbels se znova izmika odgovoru. Sku-

ša biti po svoje duhovit, da bi v dvorani pred svojim poslušalstvom zablestel: „Pa vendar ne želi Dimitrov začeti z zgodovino od Adama in Eve?“

Toda že odgovori Dimitrov in jasno osvetljuje Goebbelsovo „duhovitost“. „Jaz sem zelo zadovoljen s tem odgovorom. Pogosto je izmikanje najboljši odgovor.“

Goebbels se trudi, da bi ublažil vtis, ki ga je na poslušalce napravilo to iztrgano priznanje, da so organizatorji mnogih terorističnih napadov v vrstah nacistov. Pojasnjuje, da so se nacisti morali oborožiti v delavskih naseljih, da bi se branili pred revolucionarnimi delavci...

Iz tega Dimitrov zaključa: „To pomeni, da so se nacionalsocialisti branili.“

Goebbels: „Se razume! Mar mislite, da smo mogli dopustiti, da nas iztrebite?“

Tedaj Dimitrov zahteva od ministra odgovor: „Ali mar ne mislite sedaj, da imajo komunisti prav tako pravico braniti se?“

Goebbels ne najde odgovora.

Na procesu sta Göring in Goebbels dala nekaj izjav, ki so si nasprotovale. Tako je bila na primer kaj nenavadna okoliščina, da so bili na dan požara vsi nacistični voditelji v Berlinu. To dejstvo je govorilo proti nacistom. Goebbels zato skuša v svojem pričevanju pojasniti:

„Bilo je golo naključje, da so se prav tega dne vsi gospodje zbrali v Berlinu, ker je imela vlada zasedanje.“

Štiri dni pred to izjavo pa je izjavil Göring pred sodiščem, da je bila seja vlade določena za 28. februar in za 1. marec. Nekdo je lagal. Ali Goebbels ali Göring? Proti Goebbelsovi govori dejstvo, da 27. februarja zvečer ni bilo nobene seje. Proti Göringu pa dejstvo, da bi moral Hitler po že vnaprej določenem razporedu govoriti na volilnih zborih: 28. februarja v Leipzigu, 1. marca pa v Breslauu. Lagala sta torej oba ministra.

Toda to ni edini primer. Göring je pred sodiščem pojasnjeval, ko je govoril o usodni noči: „Nato sem šel v svojo sobo in tam našel Reichskancelerja (Hitlerja) z gospodom Papenom.“

Goebbels pa je pred sodiščem dejal: „Pri vstopu v Reichstag sva naletela (misli sebe in Hitlerja) na ministrskega predsednika Göringa.“

Vse to kaže, da sta se gospoda ministra precej slabo naučila svojih vlog. Toda dejstva so dejstva in iz njih lahko zaključimo samo to, da se ministra nista nadejala, da bosta morala pred svojim lastnim sodiščem, kjer naj bi se počutila kakor doma, govoriti tako podrobno o vsej zadevi. Nista mislila, da bosta naletela na obtoženca, ki bi bil izklesan iz takega materiala, kot je bil Dimitrov.

Goebbels je vstopil v dvorano kot zmagovalec, toda odšel je poražen. Prav tako kot Göring. V dvorani nacističnega sodišča, v svoji nacistični sredini sta bila osamljena: niti eden izmed poslušalcev ni napravil niti ene demonstrativne kretnje proti Dimitrovu. Vsi so čutili Göringov zlom in Goebbelsovo nemot v spopadu s silo, ki je vela iz Dimitrova. Nacistično občinstvo je obsedelo kot očarano. Potem ko je zapustilo sodno dvorano, se je razhajalo po mestu in pripovedovalo o tem neenakem dvoboju. Govorice o tem so kmalu zajele vso Nemčijo. V tistem času sta dobila Göring in Goebbels posebna priimka — ljudje so govorili o njima, češ da sta „dvorna norca“, tako sta se vsaj predstavila v dvoboju z Dimitrovom.

Priče iz nacističnih zaporov

Tako Eschke izjavlja:

„Pretili so mi, da me dobo ubili, če ne bom priznal vsega, kar so mi predlagali.“

Dimitrov vpade in ščiti te delavce:

„Priča izjavlja, da so mu grozili. To je zelo značilno in tipično... Zahtevam, da se tukaj zasliši policijski uradnik, ki je od priče izvelkel te izjave. Ta zgodba mora biti pojasnjena do konca.“

Ker priče izjavljajo, da so na njihovih sestankih govorili samo o enotni fronti delavcev — Dimitrov zaključuje:

„Te priče je sodišče pozvalo kot priče obtožbe. Toda le-te se popolnoma odreka svoji prvih izpovedb kot izpovedb, ki so bile izsiljene.“

Dimitrov postavlja vsem delavcem, ki jih je poklicalo državno tožilstvo, naslednje vprašanje:

„Ali ste požar v Reichstagu razumeli kot signal za oboroženo vstajo?“

Vsi delavci (tu je bil tudi aktivni komunist Yessel in delavec Fenix, ki je izstopil iz partije) so na to vprašanje odgovorili negativno. Dimitrov je spretno formuliral vprašanja in priče so s svojimi odgovori dajale procesu popolnoma drugo smer, kot je sodišče želelo. Skupini delavcev je postavil naslednjo skupino vprašanj:

(Se nadaljuje)

Kmetijski minister ZDA v Jugoslaviji

Kmetijski minister ZDA Benson je na svojem šestnajst dnevnem potovanju po vzhodni in severni Evropi v četrtek minulega tedna pristal v Beogradu, da najprej obišče Jugoslavijo. V petek ga je sprejel maršal Tito, kateremu je Benson prinesel poslanico predsednika ZDA Eisenhowerja. Na tiskovni konferenci je navzočim novinarjem dejal, da je zelo zadovoljen s sprejemom v Jugoslaviji in izrazil upanje na nadaljnjo uspešno sodelovanje obeh držav na področju kmetijstva.

Ko je bil vprašan, če je bilo pri sprejemu pri maršalu Titu tudi govora o njegovem obisku v ZDA, je dejal, da bi želel videti predsednika Tita v ZDA. Izrazil je tudi upanje, da bo predsednik Eisenhower obiskal Jugoslavijo.

Po svojem obisku v Jugoslaviji se je Benson podal v Sovjetsko zvezo, Finsko, Norveško, Švedsko, Poljsko, Zapadno Nemčijo in Islandijo.

Velik uspeh zagrebškega jesenskega velesejma

Pred kratkim je bil zaključen 50. mednarodni jesenski zagrebški velesejem. Po dosedanjih podatkih znaša vrednost na njem sklenjenih pogodb približno 200 milijard dinarjev, kar je znatno več kot lani, ko je znašala bilanca velesejma okoli 185 milijard dinarjev.

Letošnji velesejem je tudi zbudil doslej največje zanimanje tujih kupcev za jugoslovanske proizvode, kar bo močno pomagalo jugoslovanskemu izvozu. Lepe uspehe pa so dosegli tudi razstavljalci iz tujine. Število ljudi, ki so letošnji jesenski velesejem obiskali, je presegalo vse dosedanje

rekorde. Med tem, ko je lani sejem obiskalo okoli 1 1/4 milijona ljudi, si ga je letos ogledalo na 1,300.000 ljudi.

Organizatorji velesejma so že pričeli s pripravami za spomladanski velesejem, ki bo med 30. aprilom in 15. majem. Združen bo z razstavo „Družina in gospodinjstvo“.

Veseli do štednje narašča

Kakor poroča Glavna zveza avstrijskih hranilnic, se veselje do štednje med prebivalstvom ugodno razvija. Hranilne vloge pri avstrijskih hranilnicah so koncem avgusta t. l. znašale 11.059 milijonov šilingov, kar predstavlja zvišanje za 189 milijonov tekov meseca avgusta. To zvišanje je znatno večje od zvišanja v istem mesecu zadnjih let.

Skupno je znesek hranilnih vlog v prvih 8 mesecih t. l. narasel za 1,5 milijarde šilingov.

Veliko srečanje tabornikov in planincev pod Stolom

Več tisoč planincev in tabornikov Jugoslavije se je minulo soboto zbralo v dolini Završnice pod Stolom k velikemu zborovanju in odkritju plošče v spomin sekretarju Centralnega komiteja SKOJ, Dragoljubu Milovanoviču, ki se je v izpolnjevanju svojih dolžnosti leta 1922 smrtno ponesrečil v stenah Stola. Poleg slovenskih tabornikov in planincev so se zbrali ob tej priložnosti

Film „Jovanka in drugi“ s koroškimi motivi

V zadnjih tednih so en del Celovčanov in koroškega tiska zanimala, drugi del pa „vzmemirjala“ snemanja za film „Jovanka in drugi“. Snov tega filma je namreč vzela iz druge svetovne vojne in prikazuje usodo prebivalstva na po hitlerjevih tolpah okupiranem jugoslovanskem ozemlju. Scenarij sta napisala dva Italijana, snema pa ga v italijansko-ameriški koprodukciji Dino de Laurentis. Zunanje motive filma so snemali v Celovcu, v dolini Ljubelja, na Je-

S 1. majem 1960 dam v najem kmetljo z 22 ha kmetijske površine v bližini Beljaka. Ponudbe na upravo lista.

zerskem in v območju večnega ledu in snega okoli Velikega Kleka.

V glavnih vlogah so nastopali Silvana Mangano, Van Helfin, Barbara Bel Geddes, Vera Miles, Steave Forest, Richard Boschart in Alex Nicol. Sodelovalo pa je tudi precejšnje število študentov, po večini Celovčanov. Kakor obetajo, bo film, ki bo stal okoli 3 milijone dolarjev, zgočtavljen do konca oktobra.

Pevski zbor „France Pasterk - Lenart“ gre na turnejo

Pevski zbor „France Pasterk-Lenart“, ki je imel pred kratkim v Železni Kapli svoj prvi samostojni koncert in ki ga sestavlja moška in mešana pevska zbor SPD „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni in „Zarja“ v Železni Kapli, odpotuje jutri na turnejo v okolico Bohinjskega jezera. Jutri zvečer bo imel koncert v Bohinski Bistrici, v nedeljo pa v Češnjici.

S to turnejo bo vrnil letošnji obisk folklorne skupine in vokalnega okteta Turističnega društva Bohinj na Koroškem. Mlademu zboru želimo na turneji obilo uspeha.

S
K
O
D
A

Večja prostornost in razgled. — Alpsko trden z rezervno zmogljivostjo 40 in 50 PS (redne zmage pri ocenjevalnih avstrijskih alpskih vožnjah). — 4 navojno gonilo zapiralo sinkronizirano, prestava na volanu. — Hlajenje z vodno črpalko in prekomenzirane zavore. — Varnost in trdnost s centralnimi cevni okviri v zvezi z nosilno karoserijo, spiralnimi vzmeti na sprednjih kolesih in progresivnimi vzmeti na zadnji osi. — 12 mesečno jamstvo. — Majhni obratni stroški: 8 l / 100 km. — Popolna oprema za zimo in poletje: Ogrevanje, zaščita proti zmrzovanju, hladilna zavesa, daljinski toplomer, elektr. mera za bencin, ključavnica na tanku, dvojne sončne zaslonke, dvojno čisto šip, prezačene brez prepaha l. m. d.

Nizke katalogizirane cene za nego in popravila ter nadomestne dele.

Novo! Skoda Octavia z letalnimi sedeli brez področje.

Octavia
Octavia Super
Felicia

Vsak uvoženi Skoda je bil plačan z avstrijskim izvoznim blagom.

FM Tarbuk & Co
WIEN 1, OPERNRING 11 • 57 96 96

Sadna drevesca, veliko cenejša in močnejša kot drugod, Vam nudi drevesnica Polzer, p. Št. Vid v Podjuni.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 3. oktober:

I. program: 8.00 Fanfje, veseli badite — 8.45 Sini pisani svet — 13.00 Opoldanski koncert — 14.00 Pozdrav nate — 15.00 Sedem dni Koroška — 15.15 Majhen koncert ljudskih pesmi — 15.30 Iz vseh dolin zveni — 16.00 Mladinska oddaja — 17.10 Veseli delopust — 18.55 Pestro mešano — 20.15 Okrogla usnja.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Lahka hrana — 9.15 Zabavna glasba — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Pet minut aarane politike — 15.00 Pisan šopek melodij — 15.00 Ce se dva ljubita — 16.10 Za delopust — 20.00 Leleči nate — film — 21.00 V deželi anorel.

Nedelja, 4. oktober:

I. program: 6.10 Vesela melodija — 6.50 Naš domači vrh — 8.05 Oddaja za kmete — 9.00 Veseli jutranji pozdrav — 11.00 Glasbena nedeljska razmenjava — 11.30 Vesela nate — veselo igranje — 13.00 Onarni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otrški oder — 17.05 Plesna glasba — 17.45 Zveneti glasba — 19.00 Sport v nedeljo — 19.45 Nekaj za zabavo — 20.10 Služna igra.

II. program: 6.10 Vesela melodija — 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj te navega? — 10.05 Dunalski zahtek z glasbo — 13.15 Mušikalični desert — 15.00 Ce se dva ljubita — 16.00 Parada ritma — 19.10 Oddaja zveznega kanclerija — 19.30 Zlata maistrava (opereta).

Ponedeljek, 5. oktober:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Zapiski iz domovine — 14.55 Prav za Vas — 16.00 Pesmi — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.20 Za Vas! Za vse! — 18.55 Športna poročila — 20.15 Kaj menite Vi? — 20.30 Prav ima.

II. program: 6.45 Majhna melodija — 8.20 Z veselo igrano — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Majhen koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otrška ura — 16.30 Urna zaigrana — 17.10 Kulturne vesti — 17.15 Znanje za vse — 20.00 Orkestralni koncert.

Torek, 6. oktober:

I. program: 8.00 Koroški domači kalendar — 14.15 Prav za Vas — 15.15 Solistična ura — 16.00 Godba na ljama in voščila.

RADIO PROGRAM

pihala — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Fifty fifty! — 18.55 Športna poročila — 19.00 Ljuba mamica — 19.20 Pestro mešano — 19.50 Pad ena odeja — 20.15 „Vrnitev v paradiz“ — slušna igra.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Prasimo prav prijazno — 10.15 Šolska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Oddaja za žene — 17.10 Kulturne vesti — 17.55 Z glasbo v delopust — 19.25 Made v Avstriji — 19.30 Nekaj za zabavo.

Sreda, 7. oktober:

I. program: 7.00 Pestro mešano — 8.00 Da, to je moja melodija — 14.15 Glasba za mladino — 16.00 Dobro razpoloženi — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Kriva je le luna — 18.55 Športna poročila — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Koncert.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Glasba od Igorja Stravinskega — 13.30 Za ljubitelja opernih melodij — 14.40 Sall in Haben — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otrška ura — 16.30 Dunajske pesmi — 17.10 Kulturne vesti — 20.00 Štirje proti štirim — 20.30 Dunaj, prekrasno mesto.

Četrtek, 8. oktober:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Avstriji v inozemstvu — 12.03 Pestro mešano — 14.30 Ura pesmi — 15.00 Prav za Vas — 17.10 Pisan šopek melodij — 17.55 Kulturne vesti — 18.30 Mladina v poklicu — 21.00 Zvenča alpska dežela.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 8.10 Prasimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 14.15 Znani orkestri — 14.40 Pelje z gara — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Glasba za zabavo — 17.10 Kulturne vesti — 20.30 Pesem Prejje — 21.00 Lepe melodije.

Petek, 9. oktober:

8.00 Orkestralni koncert — 13.00 Jodlanje rad poslušati — 14.45 Komarna glasba — 16.00 Za veselo popoldne — 16.30 Koncertna ura — 17.55 Pester spored melodij — 18.10 Prsti čas je dragocen — 18.55 Športna poročila — 19.00 Vse, stoji! — 20.15 Halo, Tenagerji! — 21.00 Orkestralni koncert.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 8.20 Glasba na tekočem traku — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Popoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otrška ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Glasba razveseljuje — 19.25 Made v Avstriji.

Slovenske oddaje Radia Celovec

Vsak dan razen ob sobotah in nedeljah ob 14.00 poročila in objave.

Sobota, 3. oktober: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Nedelja, 4. oktober: 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo.

Ponedeljek, 5. oktober: 14.00 Pregled sporeda. Križem kračem po vsem svetu. — 17.55 Za našo vas.

Torek, 6. oktober: 14.00 Dedek, povej nam kaj! (Koroške pripovedke).

Sreda, 7. oktober: 14.00 Domači vrh — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 8. oktober: 14.00 Koroške narodne pojejo domači zbori.

Petek, 9. oktober: 14.00 Z gruda povezani... (Pesmi, šege in navade koroških Slovencev).

Televizijski program

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 4. 10.: 17.00 Za mladino — 20.20 „Vlak strahov“ — 21.45 Čas v sliki.

Ponedeljek, 5. 10.: 19.30 Vrv zadostuje za dva — 20.15 Aktualni šport — 20.40 Pogled iz okna — 21.15 Erovizija — 21.40 Renata Tebaldi poje iz italijanskih oper.

Torek, 6. 10.: 19.30 „Susi“ film — 20.15 Leži v tvoji roki.

Sreda, 7. 10.: 17.00 Za otroke — 17.30 Oddaja za mladino, film: Otrci Eskimov — 20.20 Delavska zbornica ti pomaga — 20.30 „Cardillac“ film.

Četrtek, 8. 10.: 20.00 Čas v sliki — 20.30 Glas domačini — 20.50 Prenos iz nemške televizije „Intimitete“ — film.

Petek, 9. 10.: 19.30 Nat Kong Cole Show — 20.20 Prsti čas je dragocen — 20.30 „Primer Pinedus“ igra.

Sobota, 10. 10.: 20.00 Čas v sliki — 20.20 Prenos iz nemške televizije — 22.00 Eurovizija iz Züricha: „San Romo pozdravlja Zürich“.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 3. oktober:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Igra orkester Harry Herman — 8.40 Mladina poje — 10.10 Plesni zvoki — 11.00 Od tanga do sambe — 11.45 4 valčki F. Chopina — 12.00 Zvoki s ceter — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kvintet bratov Avsenik s pevčema Dana Filipič in Francem Korenom — 12.45 Operni napavi — 14.10 Pisani zvoki z Dravskega polja — 14.35 Voščila — 15.30 Skladbice za kratke čas — 16.20 Uganite, kaj igramo! — 17.10 Melodije za razvedrilo — 18.15 Poje Ljubljanski oktet — 20.00 Glasbeni variete — 21.00 Ritmi za prijeten konec tedna.

Nedelja, 4. oktober:

6.00 Budnica — 6.10 Nekaj domačih — 6.30 Vedri zvoki — 7.35 Godba na pihala — 9.00 Zabavna matineja — 10.30 Iz novejših slovenske vokalne glasbe — 11.00

Lahka glasba — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.30 Operna glasba — 16.20 Glasbeni mozaik — 17.00 Veliki zabavni orkestri — 18.45 Avsenikove polke in valčki — 20.05 Ali jih poznate? — 20.25 Zabavne melodije — 21.00 Veliki operni koncert.

Ponedeljek, 5. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Štirideset minut pri Petru Iljiču Čajkovskemu — 9.20 Napavi latinske Amerike — 9.45 Količek za mlade ljubitelje glasbe — 11.35 Hvala in klavir — 12.00 Pet pevcev — pet popevk — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 15 minut s Kmečka godba — 14.05 Straussovi valčki — 15.40 Listi iz domačih književnosti — 16.00 V svetu opernih melodij — 17.10 Srednja vožnja! — 18.15 Umetne narodne pesmi — 20.00 Portret z Broadwaya — 20.45 Kulturna tribuna.

Torek, 6. oktober:

5.00 Jutranji glasbeni spored — 8.05 Plesi iz nekdanjega in današnjega časa — 9.00 Ura romantične glasbe — 10.10 Melodije in ritmi — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Godba na pihala — 12.45 Beneške narodne — 13.50 Zabavni polpouri — 14.40 Voščila — 16.00 Zabavna glasba in film — 18.45 Razgovori o mednarodnih vprašanjih — 20.30 Radijska igra.

Sreda, 7. oktober:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Mladina poje — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.15 Popevke se vrstijo — 10.30 Od valčka do calypsa — 12.00 Poje ženski vokalni kvartet — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pisani zvoki z Dravkega polja — 13.30 Narodne pesmi — 15.40 Novost na knjižni polici — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Sestanek ob pefih — 18.00 Kulturna kronika — 18.20 Iz filmov in glasbenih revij — 18.45 Domače aktualnosti — 20.30 Tajni kan — komična opera.

Četrtek, 8. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Kalejdaskop vadnih napevov — 9.00 Instrumenti na paradi — 9.37 Stare melodije v novih oblekah — 11.00 Na lov za popevkami — 11.30 Oddaja za cicibane — 12.00 Ansambel Srečka Dražila — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Arje iz oper raznih narodov — 13.30 Kar po domače — 13.55 Prikljubljene melodije — 14.40 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 16.25 Zabavna ruleta — 17.10 „Rožica cvetila“ — 20.00 Četkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Sodobna brazilska lirika.

Petek, 9. oktober:

5.00 Pester jutranji spored glasbe — 9.20 Zabavni zbori — 9.40 Pet minut za novo pesmico — 10.35 Stari in novi ritmi — 11.30 Družina in dom — 12.00 Balkanske pitereske — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.45 Narodne spremljavi harmonike — 13.53 Samoborske popevke — 14.55 Nageljni, rdeči — 15.40 Iz svetovne književnosti — 16.00 Petkov koncert ob štirih — 17.20 Za vsakogar nekaj iz zbovne glasbe — 18.00 Clovek in zdravje — 18.10 Domače poskočnice — 20.00 Godalni ansambel Boruta Lesjaka — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Mozartovi koncerti — I. oddaja — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.